

Seat No.	
-----------------	--

वार, दिनांक : गुरुवार, ०१-०१-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

कमाल गुणः ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील योग्य पर्याय निवडा.

20

- १) मानसिक वादळाचा किंवा भावनिक ताणाचा ——— हा काळ समजला जातो.
अ) किशोरवस्था ब) प्रौढावस्था
क) कुमारवस्था ड) शैशावस्था
- २) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना ——— यांनी मांडली.
अ) गोलमन ब) स्पिअरमन
क) थॉर्नडाईक ड) थर्स्टन
- ३) विकास हे ——— फलित होय.
अ) वारस्याचे ब) परिसराचे
क) समाजाचे ड) अनुवंश व परिस्थितीचे
- ४) खालीलपैकी ——— संकल्पना जास्त व्यापक आहे.
अ) स्व-आदर ब) स्व-प्रतिमा
क) स्व-संकल्पना ड) स्व-सामर्थ्य
- ५) बोधात्मक विकासाची उपपत्ती ——— यांनी मांडली.
अ) पियाजे ब) गार्डनर
क) कोहलर ड) यापैकी नाही
- ६) Dyslexia हा बालकातील क्षमतेच्या भाषेचा ——— कौशल्याशी निगडीत आहे.
अ) वाचन ब) लेखन
क) गाणितीय क्रिया ड) वरील सर्व

- ७) मुलांच्या सामाजिककरणावर ——— हा घटक परिणाम करत नाही.
अ) जात
ब) अनुवंश
क) लिंग
ड) संस्कृती
- ८) गुन्हेगारी वर्तन प्रामुख्याने ——— या दुर्लक्षित घटकांत जास्त जाणवते.
अ) अनुसूचित जमाती
ब) झोपडपट्टी
क) अल्पसंख्यांक
ड) प्रज्ञावंत
- ९) गतिमंदता ही ——— भेदाशी संबंधित आहे.
अ) शारीरिक
ब) मानसिक
क) भावनिक
ड) सामाजिक
- १०) आत्मचरित्रातून ——— वैशिष्ट्य आढळते.
अ) स्वानुभव
ब) संघर्ष
क) जीवन प्रवास
ड) वरील सर्व

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०

- अ) व्यागोटस्की यांची सामाजिक विकासाची चार तत्वे स्पष्ट करा.
ब) बाल्यावस्थेची शारीरिक आणि सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०

- अ) भावनिक बुद्धिमतेचे घटक स्पष्ट करा.
ब) समाजातील दुर्लक्षित घटकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) जॉन पियाजे यांची बोधात्मक विकासाची उपपत्ती स्पष्ट करुन तिचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.
- ब) भारतीय व्यवस्थेत कुमारापुढील आव्हाने आणि समस्या कोणत्या आहेत? कुमारांना मार्गदर्शन आणि समुपदेशन करण्यात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) सामाजिकीकरण म्हणजे काय? मुलांच्या सामाजिकीकरणावर प्रभाव टाकणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) अध्ययनार्थ्यांमधील व्यक्तिभेद स्पष्ट करा. मंद गतीने अध्ययन करणारे, वाचन दोष असणारे आणि प्रज्ञावंतांच्या समस्या व उपाय स्पष्ट करा.

प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- अ) मुलांच्या विकासावर विविध पालक शैलीचा होणारा परिणाम सांगा.
- ब) व्यक्तिमत्त्व ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) गार्डनर यांची बुद्धिमत्तेची उपपत्ती स्पष्ट करा.
- ड) कोहलबर्गच्या नैतिक विकास उपपत्तीच्या तीन पातळ्या स्पष्ट करा.
- इ) मुलींच्या समस्या दूर करण्यासाठी उपाय स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area –A: Perspectives in Education
Childhood and Growing Up (BED1101)**

Day & Date: Thursday, 01-01-2026
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

10

- 1) _____ period is considered as mental stormy period or emotional stress period.
 - a) Post childhood
 - b) Adult
 - c) Adolescence
 - d) Infancy
- 2) The concept of emotional intelligence is stated by _____.
 - a) Golman
 - b) Spearman
 - c) Thorndike
 - d) Thurston
- 3) Development is a product of _____.
 - a) Heritage
 - b) Environment
 - c) Society
 - d) Inheritance and environment
- 4) _____ is broader concept of the following efficiency.
 - a) Self-Esteem
 - b) Self-Image
 - c) Self-Concept
 - d) Self-Efficacy
- 5) Cognitive development theory was stated by _____.
 - a) Piaget's
 - b) Gardner
 - c) Kohler
 - d) None of these
- 6) Dyslexia is a disorder in children relating to _____ skill of language.
 - a) Reading
 - b) Writing
 - c) Mathematical Activity
 - d) Above all
- 7) _____ is not a factor affecting socialization of the child.
 - a) Caste
 - b) Heredity
 - c) Gender
 - d) Culture
- 8) Criminal behavior is occurring in _____ marginalized group of children.
 - a) Schedule Tribe
 - b) Slum Area
 - c) Minority
 - d) Gifted

- 9)** Slow learner is related on _____ difference.
- a) Physical b) Mental
- c) Emotional d) Social
- 10)** The feature of autobiography is _____.
- a) Self-experience b) Conflict
- c) Life-journey d) Above all

Q.2 Write the short answer of following. 10

- a) Explain the four principles of social Development of Vygotsky's.
- b) Explain physical and social developmental characteristics of childhood.

Q.3 Write the short answer of following. 10

- a) Explain the concept of emotional Intelligence.
- b) Explain the problems of the marginalized sections of the society.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15

- a) Explain Piaget's theory of development with its educational importance.
- b) What are the challenges, problems to the adolescent in Indian context? Explain the teacher's role in guidance and counseling to adolescent.

Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15

- What is mean by socialization? Explain the factors affecting socialization of the child.
- Explain individual differences among learners. Explain the problems and remedies of slow learners, dyslexics, and intellectual giftedness.

Q.6 Write Short Notes (Any Four) 20

- Impact of different parenting style on child development.
- Explain the concept of personality.
- Explain the Gardner's theory of intelligence.
- Explain three levels of Kohlberg's theory of development.
- Explain the remedies to overcome problems of the girls.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र - I) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area –B: Curriculum and Pedagogic Studies
Language across the Curriculum (BED1102)

वार, दिनांक: शनिवार, २०-१२-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.** **०५**
- १) अभ्यासक्रमांतर्गत भाषेचे खालीलपैकी कोणते तत्व नाही?
 - अ) भाषा हे शिकण्याचे साधन आहे.
 - ब) भाषा विकास ही सर्व शिक्षकांची जबाबदारी आहे.
 - क) भाषा शिक्षण हे भाषा विषयापुरते मर्यादित आहे.
 - ड) भाषा बौद्धिक विकासाला समर्थन देते.
 - २) खालीलपैकी भाषा ग्रहणातील कौशल्ये कोणती?
 - अ) बोलणे व लिहिणे
 - ब) ऐकणे आणि वाचणे
 - क) वाचन आणि लेखन
 - ड) ऐकणे आणि बोलणे
 - ३) खालीलपैकी ——— हे चांगल्या संप्रेषणाचे वैशिष्ट्य आहे.
 - अ) कठीण शब्दांचा वापर
 - ब) एकमार्गी संप्रेषण
 - क) स्पष्टता आणि साधेपणा
 - ड) जलद वितरण
 - ४) खालीलपैकी प्रभावी संप्रेषक म्हणून शिक्षकाचा ——— गुण नाही.
 - अ) सहानुभूती
 - ब) संयम
 - क) स्पष्टता
 - ड) पक्षपात
 - ५) खालीलपैकी ——— अवयव हा प्रामुख्याने आवाजाच्या निर्मितीसाठी जबाबदार आहे.
 - अ) जीभ
 - ब) दात
 - क) स्वरयंत्र
 - ड) फुफ्फुसे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.** **१०**
- अ) भाषेची संकल्पना आणि महत्व सांगा.
 - ब) संप्रेषणाची संकल्पना सांगून चांगल्या संप्रेषणाची वैशिष्ट्ये सांगा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) अभ्यासक्रमांतर्गत भाषेची संकल्पना सांगुन (LAC) अभ्यासक्रमांतर्गत भाषा दृष्टीकोनाचे फायदे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) एक शिक्षक म्हणुन तुम्ही शिष्टाचाराचे उपयोजन कसे कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) भाषेचे अवयव/बोलण्याचे अवयव
- ब) प्रभावी संप्रेषणामधील शिक्षकाची भूमिका
- क) भाषेची उपयुक्तता
- ड) वाचनाचे प्रकार

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area –B: Curriculum and Pedagogic Studies
Language across the Curriculum (BED1102)**

Day & Date: Saturday, 20-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

05

- 1) Which of the following is not a principle of Language Across Curriculum?
 - a) Language is a tool for learning
 - b) Language development is the key responsibility of all teachers
 - c) Language learning is limited to language subjects
 - d) Language supports cognitive development
- 2) What are the two receptive language skill?
 - a) Speaking and writing
 - b) Listening and reading
 - c) Reading and writing
 - d) Listening and speaking
- 3) The following _____ is the key characteristic of good communication.
 - a) Use of difficult words
 - b) One-way communication
 - c) Clarity and simplicity
 - d) Fast delivery
- 4) The following _____ is not a quality of teacher as an effective communicator.
 - a) Empathy
 - b) Patience
 - c) Clarity
 - d) Bias
- 5) The following _____ organ is primarily responsible for the production of voice.
 - a) Tongue
 - b) Teeth
 - c) Vocal cards (in the larynx)
 - d) Lungs

Q.2 Write short answers.

10

- a) State the concept and importance of language.
- b) State concept and characteristics of good communication.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) State the concept of Language Across Curriculum (LAC) and explain in detail the benefits of Language Across the Curriculum approach.
- b) As a teacher how will you apply the teacher etiquettes and manners? Explain with suitable examples.

Q.4 Write Short Notes on. (Any Three) 15

- a) Organs of speech
- b) Role of teacher in effective communication
- c) Utility of language
- d) Types of Reading

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- अ) सामाजिक परिवर्तनामध्ये शिक्षकाची भूमिका विशद करा.
ब) इतिहास व भूगोल या विषयांमधील परस्परावलंबन लिहा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) शिक्षण संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षणाची ध्येये व गरज यावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) माध्यमिक स्तरावरील असलेल्या विविध भाषांमधील साम्य व भेद लिहा.
- प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) १५
- अ) बहुसांस्कृतिक वर्गांमध्ये शिक्षकाची भूमिका
ब) दैनंदिन जीवनामध्ये गणिताचे महत्त्व
क) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य रुजवण्यासाठी शाळेतील उपक्रम
ड) आंतरविद्या शाखा – संकल्पना

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area –B: Curriculum & Pedagogic Studies
Understanding Disciplines and Subjects (1/2) (BED1103)**

Day & Date: Tuesday, 23-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

05

- 1) Which experts have put forward the idea that 'education and philosophy are two sides of the same coin'?
 - a) John Adam
 - b) Fiesta
 - c) Sir Persinan
 - d) None of these
- 2) Which of the following should be considered while teaching multicultural student groups?
 - a) Tell the same thread from different cultures
 - b) Introduction to different cultures
 - c) Respect for other cultures
 - d) All of the above
- 3) In India, science has been included as an essential subject on the recommendation of which commission?
 - a) Mudaliar Commission
 - b) Kothari Commission
 - c) Ishwar Bhai Patel Committee
 - d) None of these
- 4) Which of the following factors hinders National Unity in India?
 - a) Development of education
 - b) Progress of science
 - c) Territorial structure on languages
 - d) Introduction to democratic values
- 5) What is the main objective of language study at secondary level?
 - a) Identify the different parts of the language
 - b) Coordinating linguistic-non-linguistic issues
 - c) To promote language training
 - d) None of these

- Q.2 Write short answers. 10**
- a) Explain the role of a teacher in social change.
 - b) Write the interdependence between the subjects of History and Geography.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the concept of education, discuss in detail the goals and need of education.
 - b) Write the similarities and differences between different languages at secondary levels.
- Q.4 Write Notes. (Any Three) 15**
- a) Role of a teacher in a multicultural classroom.
 - b) Importance of mathematics in daily life.
 - c) School activities to foster international harmony.
 - d) Interdisciplinary branch – concept.

- ७) पलॅडर्सची आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणालीत विद्यार्थ्यांशी निगडित वर्तनाची एकूण संख्या ——— आहे.
- अ) ७ ब) २
क) ४ ड) ३
- ८) ——— हा मानसशास्त्रज्ञ ज्ञानरचनावादी संप्रदायाशी संबंधित आहे.
- अ) वाटसन ब) जीन पिआजे
क) कार्ल राजर्स ड) कोहलर
- ९) समूहाचा सर्वात उच्च प्रकार ——— हा आहे.
- अ) समाज ब) प्रेक्षक
क) संहती ड) गर्दी
- १०) ——— यांना सामाजिक मानसशास्त्राचा जनक म्हणतात.
- अ) ऑल पोर्ट ब) न्यूकोब
क) कर्टलेविन ड) मॅकडयुगल

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०

- अ) शैक्षणिक मानसशास्त्रातील आत्मनिरीक्षण अभ्यासपद्धतीचे गुणदोष लिहा.
ब) एकात्म व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०

- अ) शाळेत नेतृत्व विकसित करण्यासाठी विविध प्रशिक्षण कार्यक्रम स्पष्ट करा.
ब) शिक्षक डायरी अभ्यासण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) प्रेरणेची संकल्पना स्पष्ट करा. अब्राहम मास्लो यांची प्रेरणेची उपपत्ती स्पष्ट करा.
ब) बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा. गाड्‌नरची बुद्धिमत्तेची बहुविध उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) फ्लॅडर्सची आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणाली स्पष्ट करा. या आंतरक्रिया विश्लेषण प्रणाली आव्हुयाचे अर्थनिर्वचन कसे कराल?
- ब) समूह गतिशीलता ही संकल्पना स्पष्ट करा. वर्गातील समूह गतिशीलता अभ्यासण्यासाठी तुम्ही समाजमिती, संकलित नोंदपत्रक, निरीक्षण या तंत्राचा वापर कसा कराल ते स्पष्ट करा.

प्र.६ खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणतेही चार)

२०

- अ) थॉर्नडाईकची अध्ययन उपपत्ती अध्यापनास कशी उपयुक्त आहे?
- ब) अध्ययनावर परिणाम करणारे अध्ययनार्थीशी संबंधित घटक स्पष्ट करा.
- क) अवबोधाचे आकृती आणि पार्श्वभूमी तत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) अध्यापन संक्रमणाचे सहकार्यात्मक अध्ययन मार्ग स्पष्ट करा.
- इ) अध्यापन एक व्यवसाय स्पष्ट करा.

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Learning and Teaching (BED1201)**

Day & Date: Wednesday, 17-12-2025
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

10

- 1) Educational psychology is a branch of psychology which deals with teaching & learning. The definition is given by _____.
a) Skinner
b) Powers
c) Crow & Crow
d) Judd
- 2) In psychology _____ method is less expensive.
a) Introspection
b) Observation
c) Experimental
d) Case study
- 3) Which of the following type of imagination includes building bungalows of playing cards, building palaces in air and stories of fairies and ghosts?
a) Aesthetic imagination
b) Fantastic imagination
c) Pragmatic imagination
d) Productive imagination
- 4) In Gagne's hierarchical theory of learning _____ is the seventh level of learning.
a) rule learning
b) concept learning
c) problem Solving
d) multiple discrimination
- 5) Guildford has arranged 120 factors of intelligence into three groups. Which of the following factor is net included in the group "Operation"?
a) Cognition
b) Memory
c) Evaluation
d) Method
- 6) Following are factors affecting personality _____ is a psychosocial factor.
a) Physical weakness
b) Heredity
c) Culture
d) Physique
- 7) In Flander's interaction analysis categories, _____ groups are related to student's behaviour.
a) Seven
b) Two
c) Four
d) Three

- 8)** Psychologist _____ is related to constructivist's school.
- a) Watson
 - b) Jean Piaget
 - c) Carl Rogers
 - d) Kohler
- 9)** _____ is an example of highest level of group.
- a) Society
 - b) Audience
 - c) Club
 - d) Mob
- 10)** The father of social Psychology is _____.
- a) Allport
 - b) Newcomb
 - c) Kurt Lewin
 - d) McDougall

Q.2 Answer the following questions. 10

- a) Explain merits and demerits of introspection method in educational psychology.
- b) Explain the concept of integrated personality.

Q.3 Answer the following questions. 10

- Explain various training programme to develop leadership in your school.
- Explain the importance of studying teachers' diaries.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15

- a)** Explain concept of motivation. Explain Abraham Maslow's motivational theory.
- b)** Explain the concept of intelligence. Explain the Gardner's theory of multiple intelligence.

Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15

- Explain Flanders interaction analysis system. Explain how you will interpret Flanders interaction analysis matrix.
- Explain the concept of group dynamics. Explain how you will use sociometry, cumulative record card, observation for the study of classroom dynamics.

Q.6 Write Short Notes (Any Four) **20**

- How learning theory of Thorndike's is useful for teaching?
- Explain factors affecting learning related to school.
- Explain the figure and ground principle of perception.
- Explain Co-operative learning as a modes of transaction of teaching.
- Explain teaching as a profession

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Contemporary India and Education (BED1202)

वार, दिनांक: शुक्रवार, १९-१२-२०२५
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

कमाल गुण: ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) भारतीय समाजाचे — हे अद्वितीय वैशिष्ट्य मानले जाते.
 अ) एकतेत विविधता ब) विविधतेत एकता
 क) वांशिक विविधता ड) आर्थिक विविधता
- २) — आयोगाने बहुउद्देशीय शाळा संकल्पनेची शिफारस केली आहे.
 अ) राधाकृष्णन ब) कोठारी
 क) मुदलियार ड) यापैकी नाही
- ३) प्रो. यशपाल हे — चे अध्यक्ष होते.
 अ) शिक्षण हक्क अधिनियम २००९
 ब) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६
 क) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा २००५
 ड) विद्यापीठ शिक्षण आयोग १९४८
- ४) भारतीय घटनेनुसार वय वर्ष — यामधील बालकांचे नाव मोफत व सक्तीचे प्राथमिक शिक्षणामध्ये नोंदविणे सक्तीचे आहे.
 अ) ५ ते १२ ब) ६ ते १३
 क) ७ ते १४ ड) ६ ते १४
- ५) — घटनादुरुस्तीने ११ वे मुलभुत कर्तव्य घटनेत समाविष्ट करण्यात आले.
 अ) ४२ वी ब) ४४ वी
 क) ८६ वी ड) ७६ वी
- ६) समाजीकरणाची प्रक्रिया प्रथमतः — येथे सुरु होते.
 अ) समाजात ब) मित्रात
 क) शाळेत ड) कुटुंबात

- ७) भारतीय राज्यघटनेत कलम १९ ते २२ मध्ये ——— हक्क नमुद करण्यात आलेला आहे.
 अ) स्वातंत्र्याचा ब) समानतेचा
 क) न्यायाचा ड) बंधुतेचा
- ८) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० चे ——— हे अध्यक्ष आहेत.
 अ) डॉ. व्ही. नारायणन ब) डॉ. रघुराम राजन
 क) डॉ. के. कस्तुरीरंगन ड) डॉ. अमर्त्य सेन
- ९) त्रिभाषा सूत्र ——— यांनी सांगितले आहे.
 अ) कोठारी आयोग ब) मुदलियार आयोग
 क) राधाकृष्णन आयोग ड) एन सी एफ – २००५
- १०) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ——— मध्ये नागरीकांची मुलभूत कर्तव्ये नमूद केलेली आहेत.
 अ) २१ (अ) ब) ५१ (अ)
 क) १५ (ड) ड) ४५ (क)

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
 अ) शिक्षण हक्क कायदा (RTE) २००९ ची गरज स्पष्ट करा.
 ब) NCF (राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा) – २००५ ची वैशिष्ट्ये लिहा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
 अ) मुदलियार आयोग (१९५२-५३) ची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
 ब) भारतीय संविधानातील शिक्षण विषयक तरतुदी सांगा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५
 अ) सामाजिक विविधता म्हणजे काय? सामाजिक विविधतेच्या वेगवेगळ्या पातळ्या स्पष्ट करा.
 ब) समाजीकरणाची संकल्पना सांगा व विद्यार्थ्यांच्या समाजीकरणात कुटुंब, शाळा व समाज भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १५
 अ) दुर्लक्षित गट म्हणजे काय? दुर्लक्षित गटाच्या शिक्षणावर उदारीकरण, जागतिकीकरण आणि खाजगीकरण यांचा परिणाम स्पष्ट करा.
 ब) भारतीय संविधानाची प्रास्ताविका स्पष्ट करून, भारतीय राज्यघटनेतील मुलभूत हक्क व कर्तव्ये सांगा.

प्र.६ टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- अ) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० ची वैशिष्ट्ये (NEP - २०२०)
- ब) त्रिभाषा सूत्र
- क) लॉर्ड मेकॉलेच्या पत्रकाचा शिक्षणावरील प्रभाव
- ड) शिक्षणाच्या सार्वत्रिकीकरणातील आव्हाने
- इ) संविधानात्मक मूल्ये आणि शिक्षणाची ध्येये

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Contemporary India and Education (BED1202)**

Day & Date: Friday, 19-12-2025
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

10

- 1) _____ is the unique peculiarity of the Indian society.
 - a) Diversity in Unity
 - b) Unity in diversity
 - c) Racial diversity
 - d) Economical diversity
- 2) Concept of multipurpose school is recommended by _____.
 - a) Radhakrishnan Commission
 - b) Kothari Commission
 - c) Mudliyar Commission
 - d) None of the above
- 3) Prof. Yashpal was the president of _____.
 - a) Right to Education (2009)
 - b) National Education Policy (1986)
 - c) National Curriculum Framework (2005)
 - d) University Education Commission (1948)
- 4) Enrolment for primary education is free compulsory at the age of child as per Indian constitution.
 - a) 5 to 12
 - b) 6 to 13
 - c) 7 to 14
 - d) 6 to 14
- 5) _____ The 11th Fundamental duty was included in the constitution by the Amendment.
 - a) 42th
 - b) 44th
 - c) 86th
 - d) 76th
- 6) The process of socialization begins firstly in _____.
 - a) Society
 - b) Friend
 - c) School
 - d) Family
- 7) Articles 19 to 22 of the Indian constitution state the right to _____.
 - a) Freedom
 - b) Equality
 - c) Justice
 - d) Fraternity
- 8) _____ is the President of National Education Policy 2020.
 - a) Dr. V. Narayanan
 - b) Dr. Raghuram Rajan
 - c) Dr. K. Kasturirangan
 - d) Dr. Amarty Sen

- 9)** Three Language Formula was stated by _____.
a) Kothari Commission
b) Mudaliar Commission
c) Radhakrishnan Commission
d) NCF- 2005
- 10)** The fundamental duties of a citizen are mentioned in article _____ of the Indian state constitution.
a) 21 (A)
b) 51 (A)
c) 15 (D)
d) 45 (C)

Q.2 Answer the following questions. 10

- a) Explain the need of Right to Education (RTE) 2009.
- b) Write the characteristics of National curriculum frame work (NCF)-2005.

Q.3 Answer the following questions. 10

- a) State the Main features of Mudaliar Commission (1952-53).
- b) State the Indian Constitutional Articles related to Education.

Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15

- a) What is meant by social diversity? Explain the various levels of social diversity.
- b) State the concept of socialization? Explain in detail role of the family, school and community in student's socialization.

Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15

- What is the meaning of marginalized group? Explain the impact of liberalization, globalization and privatization of education of marginalized group.
- Explain the preamble of Indian Constitution, State the detail the fundamental Right's and Duties of Indian Constitution.

Q.6 Write Short Notes. (Any Four) **20**

- Features of National Education Policy (NEP) 2020
- Three Language Formula
- Impact of Macaulay Minute on Education
- Challenges of Universalization education
- Constitutional values and aims of Education

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) मराठी शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगून शिक्षकासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) मातृभाषा अध्यापनाच्या साधनांची उदाहरणासह माहिती स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) मराठी विषयाचा अन्य विषयासोबतचा सहसंबंध.
- ब) श्रवण व लेखन भाषिक कौशल्य.
- क) मराठी विषय शिक्षक संघटना योगदान.
- ड) पद्य अध्यापनाचे स्वरूप व महत्त्व

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: अक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area - B: Curriculum and Pedagogic Studies
Hindi (BED1204)

वार, तारीख: सोमवार, २२-१२-२०२५

कमाल गुण: ४०

समय: सुबह ०९:०० से ११:००

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर उचित पर्याय चुनकर लिखिए।**०५**

१) बालक में सौंदर्यानुभूति का विकास करने के लिए ——— अध्ययन प्रमुख साधन है।

अ) रचना शिक्षण

ब) पद्य

क) गद्य

ड) व्याकरण

२) निम्नलिखित में से कौनसा घटक श्रवण कौशल का अंग नहीं है।

अ) संदर्भ

ब) अवधान

क) उचित मुद्रा

ड) स्पष्ट उच्चारण

३) भाषा की लिपि की जानकारी छात्रों को देना यह ——— स्तर का एक उद्देश्य है।

अ) पूर्व प्राथमिक

ब) उच्च

क) माध्यमिक

ड) प्राथमिक

४) हिन्दी और मराठी के बीच का समवाय ——— होता है।

अ) लंबीय समवाय

ब) क्षितिज समवाय

क) दीर्घ समवाय

ड) इनमें से नहीं

५) सहायक साधनों के उपयोग का लक्ष ——— नहीं होना चाहिए।

अ) पाठ को रोचक बनाना

ब) पाठ काठिन्य स्तर कम करना

क) पाठ का समय बिताना

ड) छात्रों ध्यान केंद्रित रखना

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।**१०**

अ) राजभाषा के रूप में हिन्दी भाषा का महत्त्व बताइए।

ब) वाचन कौशल की विधियों का परिचय दीजिए।

- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर विस्तार से लिखिए। (केवल एक) १०
- अ) हिन्दी भाषा के विकास का इतिहास संक्षेप में देते हुए हिन्दी भाषा का व्यावहारिक महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
 - ब) हिन्दी भाषा अध्यापन में गद्य शिक्षा महत्त्व बताते हुए किसी दो गद्य अध्यापन पद्धतियों का विस्तार से विवरण लिखिए।
- प्र.४ निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर विस्तार से लिखिए। (केवल तीन) १५
- अ) उपचारात्मक अध्यापन की रुपरेखा
 - ब) भाषा शैली पर जनसंचार के माध्यमों का प्रभाव
 - क) समवाय के प्रकार
 - ड) अध्यापन की संभाषण विधि के गुण दोष

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum and Pedagogic Studies
English (BED1205)**

Day & Date: Monday, 22-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative. 05

- 1) _____ is one of the sub-skills in writing related to sentence pattern.
 - a) Visual perception
 - b) Organization
 - c) Syntax
 - d) None of them
- 2) Language is learnt primarily by _____.
 - a) Recognition of sound
 - b) Stroke practice
 - c) Speech practice
 - d) Reading practice
- 3) The use of tape-recorder, lingua-phone, video, radio strengthens the _____ ability.
 - a) Listening
 - b) Speaking
 - c) Reading
 - d) Writing
- 4) Syllabus is a part of the _____.
 - a) Textbook
 - b) National objectives
 - c) Curriculum
 - d) National Policies
- 5) The unit of teaching in direct method is _____.
 - a) Word
 - b) Sentence
 - c) Phrase
 - d) None of these

Q.2 Answer the following question in short. 10

- a) Explain the nature of English language.
- b) State the merits of Communicative approach.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Which learning resources will you use as a English teacher for teaching of English?
- b) Explain the aims and objectives of teaching English at secondary and higher secondary level.

Q.4 Answer in short. (Any Three)**15**

- a) State the Position of English in present school curriculum.
- b) Types of English Syllabus.
- c) Merit of Direct Method.
- d) Explain Concept of Morphemes.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area - B: Curriculum and Pedagogic Studies
Mathematics (BED1206)

वार, दिनांक: सोमवार, २२-१२-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) गणित विषयाचे ——— स्वरूप नाही.

अ) खऱ्या वस्तूंचा समावेश	ब) अमूर्त विषय
क) तर्कशुद्ध विचार	ड) मानवनिर्मित शास्त्र
- २) विद्यार्थी गणित दिन कार्यक्रमात सहभागी होतो. हा वर्तन बदल ——— उद्दिष्टांशी निगडित आहे.

अ) कौशल्य	ब) अभिवृत्ती
क) ज्ञान	ड) अभिरुची
- ३) गणित विषयात गरीब विद्यार्थ्यांसाठी ——— तंत्र जास्त उपयुक्त आहे.

अ) पर्यवेक्षित अभ्यास	ब) स्वाध्याय
क) उजळणी	ड) गृहपाठ
- ४) गणित अध्यापनात प्रतिकृती हे ——— प्रकारचे शैक्षणिक साधन आहे.

अ) दृक	ब) श्राव्य
क) दृकश्राव्य	ड) यापैकी नाही
- ५) $y^2 - 9$ चे अवयव ——— आहेत.

अ) $(y + 3)(y - 1)$	ब) $(y - 3)(y + 3)$
क) $(y + 3)(y + 3)$	ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

- अ) गणित विषयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) गणितात इयत्ता नववीला तुम्ही संच घटकाची प्रस्तावना कशी कराल ते स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) गणित अध्यापनाची स्वयंशोधन पद्धत पुढील मुद्द्यास अनुसरून स्पष्ट करा.

१ ☐ स्वरूप

२ ☐ उदाहरणासह शिक्षक भूमिका

३ ☐ गुणदोष

किंवा

ब) तुमच्या शाळेत गणित जत्रा व प्रश्नमंजुषा यांचे आयोजन कसे कराल ते स्पष्ट करा. गणित मंडळामार्फत तुमच्या शाळेसाठी विविध उपक्रमांचे आयोजन कसे कराल ते स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

१५

अ) गणितज्ञ भास्कराचार्य यांचे गणितातील योगदान स्पष्ट करा.

ब) तुम्ही तुमच्या शाळेत गृहपाठ या तंत्राचा प्रभावी उपयोग कसा कराल ते स्पष्ट करा.

क) गणितात प्रतिकृतींचा उपयोग कसा कराल ते स्पष्ट करा.

ड) गणितात नफा व तोटा सूत्रांचे अध्यापन तुम्ही इयत्ता सहावीला कसे कराल?

Seat No.	
----------	--

Set **P**

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum and Pedagogic Studies
Mathematics (BED1206)**

Day & Date: Monday, 22-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) _____ is not a nature of Mathematics subject.
 - a) Includes real objects
 - b) Abstract subject
 - c) Reasoning
 - d) Man made subject
- 2) Student participates in mathematics day celebration. This is a specification of _____ objective.
 - a) Skill
 - b) Attitude
 - c) Knowledge
 - d) Interest
- 3) For poor student _____ technique is more useful in mathematics subject.
 - a) Supervised Study
 - b) Assignment
 - c) Revision
 - d) Homework
- 4) In Mathematics teaching, model is _____ type of teaching aid.
 - a) Visual
 - b) Audio
 - c) Audio-visual
 - d) None of these
- 5) Factor of $y^2 - 9 =$ _____.
 - a) $(y + 3)(y - 1)$
 - b) $(y - 3)(y + 3)$
 - c) $(y + 3)(y + 3)$
 - d) None of these

Q.2 Answer the following question. 10

- a) Explain nature of Mathematics.
- b) How will you introduce set to standard ninth?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain heuristic method in teaching of mathematics according to following points.
 - 1) Nature
 - 2) Teachers role with example
 - 3) Merits and demerits

OR

- b) Explain how you will organize Mathematics fair and quiz in your school.
Explain how you will organize various programme by mathematics club in your school.

Q.4 Write short notes. (Any Three)**15**

- a)** Explain the contribution of mathematician *Bhaskaracharya* in mathematics.
- b)** Explain how you will organize home work in the teaching of mathematics.
- c)** How you will use models for teaching of mathematics?
- d)** Explain how you will teach formulas of profit and loss for VI standard.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.एड (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area - B: Curriculum Pedagogic Studies
General Science (BED1209)

वार, दिनांक : बुधवार, २४-१२-२०२५
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **०५**

- १) समस्या निराकरण पद्धतीतील पहिली पायरी ——— आहे.
अ) परिकल्पना तयार करणे ब) समस्या ओळख
क) परिकल्पना पडताळणे ड) माहिती गोळा करणे
- २) सापेक्षतेचा सिध्दांत ——— यांनी मांडला.
अ) होमी भाभा ब) आइन्स्टाइन
क) न्युटन ड) सी. व्ही. रमण
- ३) सहकार्यात्मक अध्ययन कार्यनीतेचा ——— हा प्रमुख घटक आहे.
अ) सकारात्मक परावलंबत्व ब) समोरासमोरील अंतरक्रिया
क) समूह प्रक्रिया ड) वरील सर्व
- ४) किरणोत्सारितेचा शोध ——— यांनी लावला.
अ) मादामक्युरी ब) हेनरी बेक्वेरेल
क) कार्ल लॅडस्टायनर ड) पेरी क्युरी
- ५) विज्ञान अध्यापनासाठी ——— ही आधार प्रणाली आहे.
अ) विज्ञान मंडळ ब) विज्ञान जत्रा
क) वनस्पती बगीच्या ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **१०**

- अ) ऊर्जा संकट म्हणजे काय? ऊर्जा संकट या घटकाची प्रस्तावना तुम्ही कशी कराल?
- ब) विज्ञान अध्यापनाचे ध्येय व सर्वसामान्य उद्दिष्ट्ये सांगा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) ज्ञानरचनावादी दृष्टीकोन म्हणजे काय? संकल्पना आरेखन ही कार्यनिती स्पष्ट करा.
- ब) विज्ञान प्रयोगशाळेची गरज, रचना व सुरक्षा उपाय स्पष्ट करा.
-
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) विज्ञान अध्यापनाची सूत्रे
- ब) विज्ञान मंडळ समर्थन प्रणाली
- क) विज्ञानाचा इतर विषयांशी समवाय
- ड) बलाचे प्रकार घटकाची प्रस्तावना

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum Pedagogic Studies
General Science (BED1209)**

Day & Date: Wednesday, 24-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 05

- 1) The first step in problem solving method is _____.
 a) Formulating hypothesis b) Identifying problem
 c) Testing hypothesis d) Collation of information
- 2) Theory of relativity invented by _____.
 a) Homi Bhabha b) Einstein
 c) Newton d) C. V. Raman
- 3) The key element of cooperative learning strategy is _____.
 a) Positive interdependence b) Face to face interaction
 c) Group processing d) All above
- 4) The radioactivity was discovered by _____.
 a) Madam Curie b) Henry Becquerel
 c) Karl Lavoisier d) Marie Curie
- 5) _____ is the support system for science teaching.
 a) Science club b) Science fair
 c) Botanical garden d) All above

Q.2 Answer the following question. 10

- a) What is energy crisis? How will you introduce the topic energy crisis?
- b) State the aim and general objectives of Science teaching.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is constructivist approach? Explain the concept mapping strategy.
- b) Explain the need, design and safety measures of science laboratory.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a)** Maxims of teaching science
- b)** Concept of Science club
- c)** Correlation of science with other subjects
- d)** Introduction of types of force unit

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
History (BED1210)

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) सर जदुनाथ सरकार हे ——— भारत अभ्यासासाठी प्रसिध्द आहेत.
अ) प्राचीन ब) ब्रिटीश
क) मुघल ड) आधुनिक
- २) संकल्पना चित्रण ही प्रयुक्ती कल्पना व मुद्यांमधील ——— दृश्य स्वरूपात दाखवते.
अ) संघर्ष ब) परस्परसंबंध
क) तथ्ये ड) व्याख्या
- ३) चिकित्सक विचार विकसनाद्वारे इतिहासातील समस्यांची ओळख करून त्यावर उपाय शोधण्यास ——— पद्धती मदत करते.
अ) समस्या निराकरण ब) कथाकथन
क) व्याख्यान ड) आधार
- ४) इतिहास मंडळाचा प्रमुख उद्देश म्हणजे विद्यार्थ्यांमध्ये ——— वाढविणे होय.
अ) वाचन सवयी ब) ऐतिहासिक जाणीव
क) चित्रकला कौशल्ये ड) वादविवाद कौशल्ये
- ५) मुघल—मराठी संघर्ष मुख्यतः ——— यांच्या काळात सुरु झाला.
अ) शहाजहान ब) अकबर
क) औरंगजेब ड) बाबर

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- 04

- 04

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) इतिहासाचा अर्थ सांगा. माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाची ध्येये व मूल्ये स्पष्ट करा.
- ब) इतिहास अध्यापनाची विविध शैक्षणिक साधने कोणती ते सांगा. इतिहास अध्यापनाची विविध दृक साधने स्पष्ट करा.

प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

१५

- अ) संविधानानुसार भारतीय नागरिकांचे अधिकार व कर्तव्ये
- ब) आधार पद्धत
- क) थोर इतिहासकार हिरोडोटस
- ड) इतिहास अध्यापनाची सुत्रे

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
History (BED1210)**

Day & Date: Wednesday, 24-12-2025
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Sir Jadunath Sarkar is especially known for his scholarly work on _____ India.

a) Ancient	b) British
c) Mughal	d) Modern
- 2) Concept mapping is a strategy to represent between ideas and the point of visually _____.

a) Conflict	b) Relationship
c) Facts	d) Definition
- 3) The _____ method helps in developing critical thinking through identify and solving historical issues.

a) Problem solving	b) Story telling
c) Lecture	d) Source
- 4) A key objective of a History club is to promote _____ among students.

a) Reading Skill	b) Historical awareness
c) Drawing Skill	d) Debate Skill
- 5) The Mughal - Maratha conflict mainly began during the reign of _____.

a) Shahjahan	b) Akbar
c) Aurangzeb	d) Babar

Q.2 Write short answers.

- a) Explain the various activities for the preservation of Historical places. 05
- b) State the any five Sources of ancient Indian History. 05

Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10

- a) State the meaning of History. Explain the aims and values of teaching history at secondary level.
- b) What are the various Teaching aid of teaching History? Explain the various visual aids of Teaching History.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

- a)** Rights and duties of the Indian citizen as per constitution
- b)** Source method
- c)** Great Historian Herodotus
- d)** Maxims of Teaching History

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
-----	---

बी.एड (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Curricular Area - B: Curriculum Pedagogic Studies
Geography (BED1211)

वार, दिनांक : बुधवार, २४-१२-२०२५
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) प्रो. विल्यम किलपॅट्रिक यांनी ——— अध्यापनात पध्दतीची सुरुवात करण्याचे श्रेय दिले जाते.
अ) प्रकल्प
ब) प्रादेशिक
क) व्याख्यान
ड) निरीक्षण
- २) विद्यार्थी केंद्रित अध्यापन पध्दतीत शिक्षकाची भूमिका ——— स्वरूपाची असते.
अ) दिग्दर्शक
ब) मार्गदर्शक
क) सहकार्याची
ड) वरील सर्व
- ३) खाणकाम हा ——— प्रकारचा व्यवसाय आहे.
अ) प्राथमिक
ब) द्वितीयक
क) तृतीयक
ड) चतुर्थक
- ४) भूगोल दिन ——— या दिवशी साजरा केला जातो.
अ) १२ जानेवारी
ब) १८ जानेवारी
क) १६ जानेवारी
ड) १४ जानेवारी
- ५) मिळालेल्या माहितीचा अर्थ समजणे म्हणजे ——— होय.
अ) उपयोजन
ब) अभिवृत्ति
क) ज्ञान
ड) आकलन

પ્ર.૨ સવિસ્તર ઉત્તરે દ્યા.

- अ) माध्यमिक स्तरावरील भूगोल अध्यापनाची उद्दिष्टे सांगा.
ब) भूगोल अध्यापनाची बुद्धिमंथन कार्यनिती सांगा.

04

04

- प्र.३ सविस्तर उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) भूगोलाचा इतर शालेय विषयाशी असणारा समवाय विशद करा.
- ब) भूगोल कक्षाची रचना रेखाटा?
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) नकाशाचे प्रकार
- ब) भूगोल मंडळाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) लाटांचे प्रकार
- ड) भूगोल अध्यापनाची दृकश्राव्य साधने सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum Pedagogic Studies
Geography (BED1211)**

Day & Date: Wednesday, 24-12-2025

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Multiple choice questions.**05**

- 1) The credit for initiating _____ this teaching method goes to prof. William Kilpatrick.
 - a) Project
 - b) Regional
 - c) Lecture
 - d) Observation
- 2) Role of teacher student centred teaching method is _____.
 - a) Demonstration
 - b) Guide
 - c) Co-Operative
 - d) All of these
- 3) Mining is a _____ type of Occupation.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 4) Geography Day is celebrated in the _____.
 - a) 12th January
 - b) 18th January
 - c) 16th January
 - d) 14th January
- 5) To understand the information is known as _____.
 - a) Application
 - b) Attitude
 - c) Knowledge
 - d) Understand

Q.2 Short Answer Type Question.

- a) State the objective of teaching Geography in secondary level. **05**
- b) State the Brain storming strategies for teaching Geography. **05**

Q.3 Answer the following question. (Any One)**10**

- a) Explain the correlation of Geography with other school subject.
- b) Sketch the Geography room structure.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**15**

- a) Type's of Map
- b) Explain the objective of Geography club.
- c) Type's of wares
- d) State the Audio visual components in teaching Geography.

Set **P**

बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum – Part I (1/2) (BED2301)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-१०-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ज्ञानशास्त्र शाखा प्रामुख्याने ——— शी संबंधित आहे.
अ) ज्ञान ब) शिक्षण
क) अध्ययन ड) वरील सर्व
- २) गृहितकांचे निरीक्षण, प्रयोग, सूत्रीकरण आणि चाचणीद्वारे डाटा संग्रहित करण्याच्या पद्धतीस ——— म्हणतात.
अ) अनुभवजन्य पद्धती ब) वैज्ञानिक पद्धत
क) वैज्ञानिक माहिती ड) व्यवहारिक ज्ञान
- ३) NCF – २००५ चे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?
अ) भारतात शिक्षणाचे केंद्रिकरण करणे.
ब) अध्ययन परीक्षा केंद्रित करणे.
क) शिक्षण अधिक आनंददायी, अर्थपूर्ण आणि सहभागी करणे.
ड) कृत्रिम स्मरण प्रक्रियेला प्रोत्साहन देणे.
- ४) टायलर मॉडेलला ——— असेही म्हणतात.
अ) चक्रीय मॉडेल ब) रेषीय मॉडेल
क) सर्पिल मॉडेल ड) परस्परसंवादी मॉडेल
- ५) राष्ट्रीय शिक्षण धोरण २०२० मध्ये नवीन शालेय अभ्यासक्रम रचना ——— यावर आधारित आहे.
अ) १० + २ ब) ५ + ३ + ३ + ४
क) ३ + २ + २ + ३ ड) ६ + ३ + ३ + २

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- अ) ज्ञानाचे प्रकार सांगा.
- ब) वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) ज्ञानाचे विविध पैलू सांगून स्थानिक आणि वैश्विक ज्ञान व मूर्त आणि अमूर्त ज्ञान यामधील फरक स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (NEP) - २०२० मध्ये प्रतिबिंबित झालेल्या अभ्यासक्रमाच्या विविध पैलूंचे वर्णन करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) विद्यार्थी केंद्रीत अभ्यासक्रम विकासाचा दृष्टीकोन
- ब) अभ्यासक्रम मूल्यांकनाचे मार्ग
- क) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा २००५ ची प्रमुख वैशिष्ट्ये
- ड) हिल्डा टाबा मॉडेलच्या पायऱ्या

Seat No.	
-----------------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum – Part I (1/2) (BED2301)**

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- Epistemology branch mainly deals with _____.
 - Knowledge
 - Education
 - Learning
 - All above
- The method that consists of collection of data through observation and experimentation formulation and testing of hypothesis is called _____.
 - Empirical method
 - Scientific method
 - Scientific information
 - Practical knowledge
- What is the main aim of NCF 2005?
 - To centralize education in India
 - To make learning more examination oriented
 - To make learning more joyful, meaningful and participatory
 - To promote rote memorization
- The Tyler model is also known as _____.
 - Cyclical model
 - Linear model
 - Spiral model
 - Interactive model
- In NEP 2020, the new school curricular structure is based on _____.
 - 10 + 2
 - 5 + 3 + 3 + 4
 - 3 + 2 + 2 + 3
 - 6 + 3 + 3 + 2

Q.2 Write short answers. **10**

- State the types of knowledge.
- State the characteristics of scientific method.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- State the various aspects of knowledge and describe the difference between local and universal knowledge, and concrete & abstract knowledge.
- Describe the various aspects of curriculum as reflected in NEP 2020.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a) Learner centered curriculum development approach
- b) Ways of assessing the curriculum
- c) Silent features of NCF-2005
- d) Steps of the HildaTaba Model

Seat No.	
-----------------	--

बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Assessment for Learning (BED2302)

कमाल गुणः ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

90

- १) मापन हे ——— चे प्रमुख अंग आहे.
अ) नियोजन
क) मूल्यमापन
ब) समायोजन
ड) यापैकी नाही
- २) मूल्यनिर्धारणाच्या तुलनेत मूल्यमापन ही ——— संकल्पना आहे.
अ) मर्यादित
क) संकुचित
ब) विस्तृत
ड) वरील सर्व
- ३) मूल्यमापन तंत्राचे जनक ——— आहेत.
अ) वायगोटस्की
क) गोलमन
ब) डॉ. बेंजामिन ब्लूम
ड) जॉन अँडम्स
- ४) बोधात्मक अध्ययनाची पहिली पायरी ——— आहे.
अ) उपयोजन
क) ज्ञान
ब) आकलन
ड) मूल्यमापन
- ५) अनुकरण हा ——— अध्ययनाचा घटक आहे.
अ) बोधात्मक
क) क्रियात्मक
ब) भावात्मक
ड) वरील सर्व
- ६) प्रकल्प पद्धतीचा जनक ——— आहे.
अ) जॉन ड्युई
क) थॉर्न डार्क
ब) विल्यम किलपॅट्रिक
ड) यापैकी नाही
- ७) ——— हे केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाण नाही.
अ) मध्यमान
क) मध्यगा
ब) बहुलक
ड) आलेख

- ८) — हा आलेखाचा प्रकार नाही.
- अ) रेषालेख ब) स्तंभालेख
क) बहुलक ड) वर्तुळालेख
- ९) CBCS चे पूर्ण रूप ---- आहे.
- अ) सेंट्रल बोर्ड ऑफ कम्युनिटी सर्व्हिस
ब) चॉइस बेसड क्रेडीट सिस्टिम
क) चॉइस बेसड कॉमन सर्व्हिस
ड) सेंट्रल बोर्ड ऑफ क्रेडीट सिस्टिम
- १०) परीक्षा पध्दतीचा ---- हा नवीन प्रकार आहे.
- अ) ऑनलाईन परीक्षा ब) खूले पुस्तक परीक्षा
क) तोंडी परीक्षा ड) दोन्ही अ आणि ब

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

अ) मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना विशद करा.	०५
ब) प्रकल्पाची उपयुक्तता विशद करा.	०५

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

अ) आलेखाचे प्रकार विशद करा.	०५
ब) प्रवेश चाचणीचा प्रभाव विशद करा.	०५

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

- अ) मूल्यनिर्धारणाची सकल्पना आणि प्रकार स्पष्ट करा.
ब) बोधात्मक अध्ययनाच्या मूल्यनिर्धारणाचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

- अ) केंद्रीय प्रवृत्तीची परिमाणे स्पष्ट करा.
ब) ऑनलाईन परीक्षेची संकल्पना, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) खुले पुस्तक परीक्षा
ब) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापनाची गरज
क) पोर्टफोलिओ मूल्यनिर्धारण
ड) मूल्यमापनाची तत्त्वे
इ) मूल्यमापनाची संकल्पना

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Assessment for Learning (BED2302)**

Day & Date: Friday, 31-10-2025
Time: 12:00 PM To 03:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

10

- 1) Measurement is the major aspect of _____.
a) Planning
b) Adjustment
c) Evaluation
d) None of the above
- 2) Evaluation is _____ concept in comparison to assessment.
a) Limited
b) Broader
c) Narrow
d) Above all
- 3) The father of Evaluation technique is _____.
a) Waygotaski
b) Dr. Benjamin Bloom
c) Golaman
d) John Adams
- 4) The first step of Cognitive Learning is _____.
a) Application
b) Understanding
c) Knowledge
d) Evaluation
- 5) Imitation is the aspect of _____ learning.
a) Cognitive
b) Affective
c) Psychomotor
d) Above all
- 6) The father of Evaluation technique is _____.
a) John Dewey
b) Willian Kilpatric
c) Thorn Dike
d) None of the above
- 7) _____ is not the measure of Central Tendency.
a) Mean
b) Mode
c) Median
d) Graph
- 8) _____ is not the type of graph.
a) Line Graph
b) Histogram
c) Mode
d) Pie graph

- 9) The full form of CBCS is _____.
a) Central Board of Community Service
b) Choice Based Credit System
c) Choice Based Common Service
d) Central Board of Credit System
- 10) _____ is a new type of examination system.
a) Online Examination
b) Open Book examination
c) Oral Examination
d) Both a and b

Q.2 Write short answers.

- a) State the concept of measurement. **05**
b) State the utility of project. **05**

Q.3 Write short answers.

- a) State the types of graphs. **05**
b) State the impact of entrance test. **05**

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

15

- a) Explain the concept and types of assessment.
b) Explain the aspects of assessment of cognitive learning.

Q.5 Answer the following questions. (Any One)

15

- a) Explain the measures of central tendency.
b) Explain the concept, merits and limitations of online examination.

Q.6 Write Short Notes. (Any Four)

20

- a) Open Book Examination
b) Need of Continuous and Comprehensive Evaluation
c) Portfolio Assessment
d) Principles of evaluation
e) Concept of Evaluation

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
Marathi (BED2309)

वार, दिनांक: सोमवार, ०३-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) — पाठाची अंतिम पायरी आहे.

अ) प्रस्तावना	ब) हेतुकथन
क) संकलन	ड) स्वाध्याय
- २) घटक चाचणी तयार करताना, संविधान तक्त्यामध्ये उपघटक, प्रश्नप्रकार व — अनुसार गुणविभागणी केली जाते.

अ) उद्दिष्ट	ब) पाठाच्या पायऱ्या
क) विद्यार्थी वयोगट	ड) विद्यार्थी सहभाग
- ३) पाठ्यक्रम हा — साठी असतो.

अ) इयत्ता	ब) विशिष्ट विद्यार्थी
क) शिक्षक	ड) स्तर
- ४) शिक्षक वर्गामध्ये अग्निबाणाची प्रतिकृती दाखवतात, हे — चे उदाहरण आहे.

अ) प्रत्यक्ष अध्ययन अनुभव	ब) अप्रत्यक्ष अध्ययन अनुभव
क) अशाब्दिक अध्ययन अनुभव	ड) शाब्दिक अध्ययन अनुभव
- ५) अनुलेखन म्हणजे —.

अ) एकूण लिहिणे	ब) लिहिण्याचा वेग वाढवणे
क) व्याकरणदृष्ट्या शुद्ध लिहिणे	ड) जसे छापले आहे तसे लिहिणे

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) वार्षिक नियोजन करताना कोणत्या गोष्टींचा विचार कराल?
- २) मूल्यमापनातील परीक्षा प्रकारांचे सविस्तर वर्णन करा.

०५

०५

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.
 - २) मराठी भाषा अभिरुची संवर्धनासाठी कोणकोणत्या अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचे आयोजन करता येईल?
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) ज्ञानरचनावाद – संकल्पना
 - २) नैदानिक चाचणी
 - ३) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष
 - ४) कृती संशोधनाचा आराखडा

Set	P
-----	---

बी.एड (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
Hindi (BED2310)

वार, तारीख :सोमवार, 0३-११-२०२५
समय: दोपहर १२:०० ते २:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर उचित पर्याय चुनकर लिखिए।

04

- १) आकारीक मूल्यांकन मे ——— समाविष्ट होता है।
अ) निरीक्षण ब) प्रकल्प
क) गृहकार्य ड) इनमे से सभी
- २) छात्र मुहावरो का अर्थ बताकर अपने वाक्य मे प्रयोग करता है यह विधान ——— उद्देश को पुरा करता हुआ दिखाई देता है।
अ) ज्ञान ब) उपयोजन
क) कौशल्य ड) आकलन
- ३) नई भाषा सिखने मे ——— का योगदान अनन्य साधारण होता है।
अ) भाषा प्रयोगशाला ब) शिक्षक
क) परिवार ड) विद्यालय
- ४) पाठ्यपुस्तक का आंतरिक गुण ——— है।
अ) मूल्य ब) आकार
क) मुद्रण ड) वनज
- ५) पाठ्यचर्या के उद्देश्यों की पूर्तता ——— के द्वारा की जाती है।
अ) हस्त पुस्तिका ब) पाठ्यपुस्तक
क) पाठ्यक्रम ड) आशयज्ञान

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

20

- अ) वार्षिक नियोजन की आवश्यकता स्पष्ट किजिए।
ब) भाषिक खेल की उपयुक्तता स्पष्ट किजिए।

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर विस्तार से लिखिए। (कोई भी एक) १०

अ) हिंदी अध्यापक को अपना व्यावसायिक विकास कीस तरह करना चाहिए यह स्पष्ट किजिए।

अथवा

ब) आदर्श हिंदी पाठ्यपुस्तक की विशेषताए स्पष्ट किजिए। (कोई तीन)

प्र.४ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी तीन) १५

अ) पाठ नियोजन के सोपान (Steps) स्पष्ट किजिए।

ब) हिंदी दिवस का महत्त्व स्पष्ट किजिए।

क) हिंदी शिक्षक में आवश्यक गुण लिखिए।

ड) व्याकरण अध्यापन का महत्त्व लिखिए।

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
English (BED2311)**

Day & Date: Monday, 03-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative. 05

- 1) _____ is not the aspect of unit plan.
 - a) Why Aspect
 - b) Whom Aspect
 - c) What Aspect
 - d) How Aspect
- 2) A small test to be given at the end of a teaching unit is called _____.
 - a) Unit Test
 - b) Diagnostic Test
 - c) Entrance Test
 - d) Remedial Teaching
- 3) There are _____ consonant sounds in English.
 - a) 12
 - b) 8
 - c) 20
 - d) 24
- 4) "Metaphor" is a type of _____.
 - a) Vowel
 - b) Diphthongs
 - c) Figures of Speech
 - d) Intonation
- 5) _____ makes familiar with the recent innovation in the theory and practice of English teaching.
 - a) English Teacher Organization
 - b) Continuous and Comprehensive Evaluation
 - c) Content cum Methodology
 - d) Assessment of Learning

Q.2 Answer the following question. 10

- a) Explain the principles of Annual Plan.
- b) Explain the concept of evaluation.

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

- a) Explain the essential qualities of English Teacher.
- b) Explain the concepts of stress and intonation.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a)** Figures of speech
- b)** Steps of Action Research of English
- c)** Diagnostic Test
- d)** Poetry Lesson Plan

Set	P
-----	---

बी.एड (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
Mathematics (BED2312)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते २:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०५

- १) निश्चित वेळेत पूर्ण करावयाचा अभ्यासक्रमांचा आराखडा म्हणजे ---- .
अ) पाठ्यक्रम
ब) आशय
क) पाठ्यपुस्तक
ड) घटक
- २) नैदानिक चाचण्या विद्यार्थ्यांच्या/ची/चे ---- शोधण्यावर अधिक भर देतात.
अ) अचुकता व वेळ
ब) कौशल्य व वेळ
क) त्रुटी व चूका
ड) अचुकता व कौशल्य
- ३) घटक नियोजनात “कसे” हे ---- शी निगडीत आहे.
अ) आशय
ब) अध्ययन अनुभव
क) उद्दिष्टे
ड) मूल्यमापन
- ४) प्रात्यक्षिक हा भूमितीच्या अध्यापनाचा ---- टप्पा आहे.
अ) दुसरा
ब) पहिला
क) तिसरा
ड) यापैकी नाही
- ५) CCE चे ---- मूल्यमापन हे मुख्य घटक आहेत.
अ) साकारिक
ब) आकारिक
क) सर्वसाधारण
ड) अ, ब दोन्ही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०

- अ) परीक्षांचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) वर्तुळाचे क्षेत्रफळ या घटकाचे अध्यापन तुम्ही कसे कराल ते स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) घटक नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची विविध अंगे स्पष्ट करा.
- ब) गणिताच्या चांगल्या पाठ्य पुस्तकाचे निकष कोणते? इयत्ता ८ वी च्या गणित पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
- प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) १५
- अ) गणित शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये
- ब) प्रमाणके संदर्भ चाचण्या
- क) घटक चाचणी निर्मितीच्या पायऱ्या
- ड) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम या संकल्पना

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
Mathematics (BED2312)**

Day & Date: Monday, 03-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Outline of course of study to be completed in fixed time is called _____.
a) Syllabus b) Content
c) Text book d) Unit
- 2) The diagnostic test gives more stress on finding students _____.
a) accuracy and time b) skill and time
c) errors and mistakes d) accuracy and skills
- 3) In Unit planning “How” aspect is concerned with _____.
a) Content b) learning experience
c) Objectives d) evaluation
- 4) Practical is _____ stage of teaching Geometry.
a) Second b) First
c) Third d) None of these
- 5) The _____ evaluation is major component of CCE.
a) Summative b) Formative
c) General d) Both a, b

Q.2 Answer the following questions **10**

- Explain in brief various type of Examinations.
- Explain how you will teach the unit Area of Circle.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- What is meant by Unit plan? Explain various aspects of Unit plan.
- What are the Criteria of good text book of Mathematics? Analyze critically the textbook of Mathematical for std. VIII.

Q.4 Write Short Notes on. (Any Three)**15**

- a)** Characteristics of Mathematics teacher
- b)** Norm Referenced test
- c)** Steps of construction of Unit test
- d)** Concepts of Curriculum and Syllabus

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B. Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November -2025
Pedagogy of a School Subject One – Part- II
Urdu (BED2313)**

Day & Date: Monday, 03-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

05

سوال نمبر 1. مندرجہ ذیل کی خانہ پری کیجیے۔

(1) منصوبہ بندی کی----- قسمیں ہیں

(A) دو

(B) تین

(C) چار

(D) پانچ

(2) یونٹ Unit کی منصوبہ بندی میں کیا پڑھانا چاہیے؟ اس کے بعد----- کا شمار ہوتا ہے۔

(A) کیوں پڑھانا چاہیے

(B) کیسے پڑھانا چاہیے

(C) - اقرط

(D) ان میں سے کوئی نہیں

(3) "جوڑیاں لگائیے" اس سوال کا رابطہ----- سے ہوتا ہے۔

(A) معروضی

(B) مختصراً

(C) تفصیلی سوالات

(D) ان میں سے کوئی نہیں

(4) سبق کی منصوبہ بندی میں----- یہ سبق کا Step (قدم) نہیں ہے۔

(A) تمہید

(B) Contant

(C) گھر کام

(D) ان میں سے نہیں

(5) "پیڑ" سبق کا شمار اردو کی----- ساخت میں ہوتا ہے۔

(A) نظم

(B) نثر

(C) قواعد

(D) ان میں سے

سوال نمبر.2. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجیئے۔

05

(الف) سالانہ منصوبہ بندی کی ضرورت اور اہمیت واضح کیجیئے۔

05

(ب) مستند خاکے سے کیا مراد ہے؟

10

سوال نمبر.3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات تفصیل سے دیجیئے۔ (کوئی ایک)

NEP 2020 پر روشنی ڈالیئے۔

(02) اردو معلم کی خوبیاں اور ذمہ داریاں بیان کیجیئے۔

15

سوال نمبر.4. مختصر جواب دیجیئے۔ (کوئی تین)

(1) اردو ٹیچر اسوسیشن کی اہمیت اور مختلف سرگرمیاں بتائیئے۔

(2) درسی کتاب کا تجزیہ کیجیئے۔

(3) تشخیصی جانچ Diagnostic Test سے کیا مراد ہے؟

(4) سبق کے منصوبہ بندی کے مختلف اقسام بتائیئے۔

Set	P
-----	---

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचा समावेश ——— मध्ये होतो.
अ) पाठ्यक्रम
ब) पाठ्यपुस्तक
क) आशय
ड) अभ्यासक्रम
- २) संविधान तक्ता हा ——— नियोजनाचा घटक आहे.
अ) वार्षिक नियोजन
ब) घटक नियोजन
क) घटक चाचणी
ड) वरील सर्व
- ३) विज्ञान शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासाची ——— ही उदाहरणे आहेत.
अ) कृती संशोधन करणे
ब) लेखन लिहिणे
क) परिषदांमध्ये/परिसंवादांमध्ये सहभागी होणे
ड) वरील सर्व
- ४) विद्यार्थ्यांच्या उणीवा शोधून त्यावरील उपाययोजनेसाठी केलेले अध्यापन म्हणजे ———.
अ) वर्ग अध्यापन
ब) सांघिक अध्यापन
क) सूक्ष्म अध्यापन
ड) उपचारात्मक अध्यापन
- ५) पुढील सूत्र पूर्ण करा. घनता = ———.
अ) वस्तुमान/आकारमान
ब) वजन × बल
क) वस्तुमान/बल
ड) वस्तुमान × आकारमान

१०

- अ) विज्ञान शिक्षणामध्ये वापरली जाणारी विविध स्रोत साधने सांगा.
ब) निकष संदर्भीय चाचणी व प्रमाणकसंदर्भीय चाचणी यांची गुणवैशिष्ट्ये सांगा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) घटक नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची विविध अंगे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) अभ्यासक्रम म्हणजे काय? अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे सांगा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) विज्ञान शिक्षक संघटनांची भूमिका
- ब) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष
- क) अकारिक मुल्यमापनाची साधने
- ड) वार्षिक नियोजन संकल्पना

Set

P

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Pedagogy of a School Subject Two – Part - II
General Science (BED2315)**

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

05

- 1) Co-curricular activities are included in _____.
a) syllabus b) textbook
c) content d) curriculum
- 2) Blue print is a part of _____ planning.
a) year plan b) unit plan
c) unit test d) all above
- 3) _____ is an example of science teacher's professional development.
a) Doing action research
b) Writing an article
c) Attending conference/seminar
d) All above
- 4) To find out the drawback of the students and teaching for the solution is called as _____.
a) classroom teaching b) remedial teaching
c) micro-teaching d) group teaching
- 5) Complete the given formula, Density = _____.
a) Mass/Volume b) Weight × Force
c) Mass/Force d) Mass × Volume

Q.2 Answer the following question.

10

- a) State various resource materials used in science education.
- b) State the characteristics of criterion reference and norm reference test.

Q.3 Answer the following question. (Any One)

10

- What is unit plan? Explain constituents of unit plan with suitable examples?
- What is meant by curriculum? Explain the principles of designing curriculum.

Q.4 Write short notes on. (Any Three)**15**

- a)** Role of science teacher organization.
- b)** Criteria of good textbook.
- c)** Tools for Formative Evaluation.
- d)** Concept of year plan.

Set	P
-----	---

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) मूल्यांकनाची संकल्पना सांगा. इतिहास विषयाच्या परीक्षेचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) अभ्यासक्रमाचा अर्थ सांगा. अभ्यासक्रम रचनेची विविध तत्त्वे स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) निवडणूक प्रक्रिया
- ब) आंतरराष्ट्रीय समस्या
- क) इतिहास शिक्षक संघटना: गरज व महत्व
- ड) घटक चाचणीचे नियोजन

Set

P

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Pedagogy of a School Subject Two – Part - II
History (BED2316)**

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

05

- 1) The year planning the syllabus is divided according to _____.
a) Weeks b) Days
c) Months d) Units
- 2) A test that shows how much of the learning objectives a student has achieved is an _____ test.
a) Diagnostic b) Achievement
c) Remedial d) Oral
- 3) Critical analysis of std. VIII and Std. IX History Textbook helps evaluation them _____ and presentation of content.
a) Price b) Quantity
c) Relevance d) Source
- 4) A History teacher must have sound knowledge of the subject and proper _____ training.
a) Pedagogical b) Practical
c) Emotional d) Moral
- 5) The preamble of the Indian constitution declares India as sovereign, Socialist, Secular and _____.
a) Peaceful b) Democratic
c) Developed d) Independence

Q.2 Write short answers.

10

- Which aspects will you consider while preparing of Year plan?
- Explain the role of History Teacher in developing interest towards history among the students.

Q.3 Write answer of the following. (Any One)

10

- a)** State the concept of Assessment. Explain the types of examinations in History.
- b)** State the meaning of Curriculum. Explain the various principles for designing curriculum.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a)** Election Process
- b)** International Problems
- c)** History Teacher Organization: Need and Significance
- d)** Planning of Unit Test

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र - III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Pedagogy of a School Subject Two – Part - II
Geography (BED2317)

वार, दिनांक: गुरुवार, ०६-११-२०२५
 वेळ: दुपारी १२:०० ते २:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) खालीलपैकी हे नकाशाचे अंग आहे.

अ) प्रात्यक्षिक परीक्षा	ब) लेखी परीक्षा
क) सूची	ड) वरील सर्व
- २) कृती संशोधनाचे हे मुख्य प्रवर्तक आहेत.

अ) डॉ. कोरे	ब) डॉ. कांड
क) डॉ. काले	ड) यापैकी नाही
- ३) ——— भुरपे वाऱ्याच्या संचयन कार्यातून निर्माण होतात.

अ) लोएस मैदान	ब) बारखान
क) सैफ	ड) वरील सर्व
- ४) यांच्या मतानुसार शैक्षणिक ध्येय साध्य करून घेण्यासाठी शाळेत उपयोगात आणलेले सर्व प्रकारचे अनुभव म्हणजे अभ्यासक्रम होय.

अ) मनरो	ब) फ्रेमर्स
क) वॉल्टर	ड) यापैकी नाही
- ५) शैक्षणिक नियोजनातील ——— हा पहिलाच टप्पा ठरतो.

अ) पाठ नियोजन	ब) घटक नियोजन
क) वार्षिक नियोजन	ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१०

- अ) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या सांगा.
- ब) वार्षिक नियोजन म्हणजे काय? वार्षिक नियोजनाची अंगे सांगा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) भूगोल शिक्षकांची पात्रता सांगून भूगोल शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) इयत्ता आठवी भूगोल पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) भूगोल परीक्षांचे प्रकार सांगा.
- ब) घटक नियोजनाची अंगे सांगा.
- क) सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) पाठाच्या पायऱ्या सांगा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Pedagogy of a School Subject Two – Part - II
Geography (BED2317)**

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Which of the following is taken by map compounds?
 a) Demonstration test b) Written test
 c) Index d) All of the above
- 2) These are the main promoters of action research.
 a) Dr. Kore b) Dr. Kand
 c) Dr. Kole d) None of these
- 3) _____ Landforms are formed by the accumulation of wind.
 a) Lois Plain b) Barkhan
 c) Saif d) All of the above
- 4) According to him, the curriculum is all kinds of experiences used in school to achieve educational goals.
 a) Manro b) Framers
 c) Walter d) None of these
- 5) _____ This is the first step in educational planning.
 a) Lesson planning b) Unit planning
 c) Annual planning d) All of these

Q.2 Answer the following questions. 10

- a) Explain the steps of Action Research.
- b) What is annual planning? Explain the components of annual planning.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the characteristics of a geography teacher by stating the qualifications of a Geography teacher.
- b) Critical analysis the 8th standard geography textbook.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**15**

- a)** The types of geography exams
- b)** Explain the steps of the components planning.
- c)** Explain the types of in-service training programs.
- c)** Explain the steps of lesson plan.

Seat No.	
-----------------	--

बी.एड् (सत्र - IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Gender, School and Society (1/2) (BED2401)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-१०-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) स्त्री सबलीकरण वर्ष ——— साली जाहीर करण्यात आले.
अ) २००२
ब) २००३
क) २००४
ड) २००१
- २) इ.स. १९५८ मध्ये भारत सरकारने स्त्री शिक्षणासाठी नेमलेल्या राष्ट्रीय समितीच्या अध्यक्षा ——— होत्या.
अ) हंसाबेन मेहता
ब) श्रीमती दुर्गाबाई देशमुख
क) उषाबाई मेहता
ड) अरुणा असफअली
- ३) स्त्री व पुरुष ओळखीसाठी समाजात सहायक ठरणारा जैविक गुणधर्म म्हणजे ——— होय.
अ) लिंगभाव
ब) लिंगजाती
क) गुणसूत्रे
ड) शाळा व समाज
- ४) संयुक्त राष्ट्रसंघाने (UNO) ने ——— हे वर्ष आंतरराष्ट्रीय महिला वर्ष म्हणून घोषित केले होते.
अ) २०२०
ब) १९८६
क) १९७५
ड) १९६८
- ५) हुंडा प्रतिबंधक कायदा भारत सरकारने ——— साली संमत केला.
अ) १९६०
ब) १९६१
क) १९६५
ड) १९७०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) भारतीय राज्य घटनेतील लिंगसमानतेशी संबंधित कलमे सांगा.
ब) लैंगिक दुरुपयोग म्हणजे काय ते थोडक्यात लिहा.

04

04

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) महिला सबलीकरण म्हणजे काय? महिला सबलीकरणाची गरज व महत्त्व लिहा.
- ब) लिंग समानता रुजवण्यासाठी 'शाळा व कुटुंबाची' भूमिका कशी असावी?
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) लिंग समानतेसाठी पाठ्यपुस्तकांची भूमिका
- ब) लैंगिक शोषण
- क) लिंगभावाची संकल्पना
- ड) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील लिंगभाव व शिक्षण

Seat No.	
-----------------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Gender, School and Society (1/2) (BED2401)**

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 05

- 1) In _____ Year was the year of women empowerment declared.

a) 2002	b) 2003
c) 2004	d) 2001
- 2) In 1958 The Government of India appointed a National Committee for Women's Education the chairmanship of _____.

a) Hansaben Mehta	b) Shrimati Durgabai Deshmukh
c) Ushabai Mehta	d) Aruna Asifali
- 3) _____ is the biological traits that society associates with being male or female.

a) Gender	b) Sex
c) Gen	d) School and Society
- 4) United Nations Organization (UNO) has declared _____ Year as a International Women's Year.

a) 2020	b) 1986
c) 1975	d) 1968
- 5) In _____ Year did the Government of India Pass the Dowry Prohibition.

a) 1960	b) 1961
c) 1965	d) 1970

Q.2 Short Answer Type Question.

a)	What are the Articles in Indian constitution related to gender equality?	05
b)	Briefly describe what sexual abuse is?	05

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a)** What is Women empowerment? Write about need and importance in women empowerment.
- b)** What should be the role of School and Family to inculcating Gender equality?

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a)** Textbook Role for Gender Equality
- b)** Sexual harassment
- c)** The concept of Gender
- d)** Gender and education in Post independence India

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (1/2) (BED2402)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०५

- १) अभ्यासक्रमातील बालसाहित्य विद्यार्थ्यांची ——— विकसित होण्यास मदत करते.
अ) भावनिक बुद्धिमत्ता ब) सर्जनशीलता
क) दोन्ही अ व ब ड) यापैकी नाही
- २) खालीलपैकी ——— यांच्या मते सत्य ही मार्गहिन भूमि आहे.
अ) जे कृष्णमूर्ती ब) महात्मा गांधी
क) रविंद्रनाथ टागोर ड) जॉन डयुई
- ३) प्रशिक्षण हे ——— क्षेत्राशी संबंधित आहे.
अ) विषय ब) कार्यात्मक
क) पायाभूत ड) यापैकी नाही
- ४) आपल्या देशाबाबत प्रेम व अभिमान वाटणे, आपला देश इतर देशांपेक्षा चांगला आहे असे वाटणे म्हणजे ———.
अ) समाजवाद ब) धर्मनिरपेक्षता
क) आदर्शवाद ड) राष्ट्रवाद
- ५) ज्ञानमिमांसा ——— शी संबंधित आहे.
अ) ज्ञाना ब) वास्तवा
क) संस्कृती ड) मूल्या

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा. ०५
- ब) अभ्यासक्रम निर्मितीमध्ये संदर्भ पुस्तकांची भूमिका स्पष्ट करा. ०५

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) अभ्यासक्रमाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) अध्यापन, प्रशिक्षण आणि कारण, विश्वास या संकल्पनांतील फरक स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) १५
- अ) रवींद्रनाथ टागोरांनी स्पष्ट केल्या प्रमाणे शिक्षणाचा ज्ञान शास्त्रीय आधार
- ब) ज्ञान आणि माहिती यातील फरक
- क) अभ्यासक्रम निर्मिती मध्ये पाठ्यपुस्तक हा दुवा
- ड) अभ्यासक्रमावरील बहूसंस्कृतीवादाचा परिणाम

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (1/2) (BED2402)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) The children literature in curriculum helps students to develop their _____.
 a) Emotional intelligence b) Creativity
 c) Both a, b d) None of these
- 2) According to _____ of the following truth is pathless land.
 a) J Krishnamurthy b) Mahatma Gandhi
 c) Ravindranath Tagore d) John Dewey
- 3) Training is related to _____ area.
 a) Subject b) Functional
 c) Core d) None of these
- 4) A feeling of love or pride for our own country; a feeling that our country is better than any other is _____.
 a) Socialism b) Secularism
 c) Idealism d) Nationalism
- 5) Epistemology is related with _____.
 a) Knowledge b) Reality
 c) Culture d) Values

Q.2 Answer the following questions in brief.

- a) Explain Concept of International Understanding. **05**
- b) Explain the role of reference books in curriculum construction. **05**

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the Concept and nature of Curriculum.
- b) Distinguish between the concepts of Teaching, Training and Reason, Faith.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**15**

- a)** Epistemological basis of Education as explained by Rabindranath Tagore
- b)** Distinction between Knowledge and Information
- c)** Linkage of text book in curriculum construction
- d)** Effects of Multiculturalism on Curriculum

Set	P
-----	---

बी.एड्. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Curricular Area - A: Perspectives in Education

Creating an Inclusive School (1/2) (BED2403)

वार, दिनांक : शनिवार, ०१-११-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

१) अक्षम विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण डन एल. एम. यांनी ---- गटात केले.

अ) आढ

ब) सात

क) सहा

ड) पाच

२) दृष्टीदोष असणारे विद्यार्थी ——— मार्फत ज्ञान घेतात.

अ) श्रवण

ब) वस्तुला स्पर्श करुन

ક) દોન્હી અ આણિ બ

ड) यापैकी नाही

३) समावेशक शिक्षणात — विद्यार्थ्यांचा सहभाग असतो.

अ) प्रतिभावंत

બ) મંદ અધ્યયનાર્થી

ક) અધ્યયન અક્ષમ

ड) वरील सर्व

૪) અંધ વિદ્યાર્થીયાંસાઠી ---- લિપી વાપરતાત.

अ) रोमन

ब) ब्रेल

ક) દોન્હી અ આણિ બ

ड) यापैकी नाही

५) अस्थिव्यंग्य व्यक्तीसाठी प्रवासात — सवलत असते.

अ) ७५%

ब) ५० %

क) (अपंगत्वाच्या शेकडेवारीनुसार) As per percentage of PH

ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

१) समावेशक शाळांची गरज व महत्व लिहा.

२) समावेशक शाळांची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १०
- अ) अक्षम विद्यार्थी म्हणजे काय? त्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) समावेशक शाळा म्हणजे काय? समावेशक शाळांचे वर्ग व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) समावेशक शिक्षणाचे फायदे काय?
- २) समावेशक शाळांतील कोणतीही दोन आव्हाने लिहा.
- ३) समावेशक शिक्षणात सर्व शिक्षा अभियानाची भूमिका लिहा.
- ४) विद्यार्थ्यांसाठी समुपदेशनाची गरज लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Creating an Inclusive School (1/2) (BED2403)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Dunn LM classified disable students in to _____ groups.
 - a) Eight
 - b) Seven
 - c) Six
 - d) Five
- 2) Visually impaired student receives knowledge through _____.
 - a) Listening
 - b) Touching objects
 - c) Both a and b
 - d) None of them
- 3) _____ students included in Inclusive Education.
 - a) Talented
 - b) Slow learner
 - c) Learning disables
 - d) All above
- 4) _____ script used for blind students.
 - a) Roman
 - b) Brail
 - c) Both a and b
 - d) None of them
- 5) For physically handicapped person the concession in traveling is _____.
 - a) 75%
 - b) 50%
 - c) As per percentage of PH
 - d) None of them

Q.2 Write the answer of the following questions. 10

- a) Write the need and importance of inclusive school.
- b) Write any three characteristics of inclusive school.

Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10

- a) What is meant by disable students? Explain the characteristics of them.
- b) What is meant by inclusive school? Explain the classroom management of inclusive school.

Q.4 Write the answer in brief. (Any three)

15

- a)** What is the benefits of inclusive education?
- b)** Write any two challenges of inclusive school.
- c)** Write the role of Sarva Seva Abhiyan in inclusive school.
- d)** Write the need of counselling for student.

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.एड. (सत्र - IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (BED2412)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**०५**

- १) "व्यवस्थापन हे एक बहुउद्देशीय साधन असून त्या अन्वये एखादा व्यवसाय, व्यवस्थापक, कामगार आणि काम यांचे व्यवस्थापन केले जाते असे ——— यांनी म्हटले आहे.
 अ) प्रा. दास गुप्ता
 ब) ई. एफ. एल. ब्रेच
 क) एस. स्टॅन्ली. व्हान्स
 ड) पीटर ड्रकर
- २) माध्यमिक शिक्षण कायद्यात ——— कलमे आहेत.
 अ) ४
 ब) ८
 क) १६
 ड) ३२
- ३) जनरल रजिस्टर मध्ये ——— च्या सविस्तर नोंदी ठेवल्या जातात.
 अ) शिक्षक
 ब) विद्यार्थी
 क) मुख्याध्यापक
 ड) वरील सर्व
- ४) ——— या आकाराची इमारत शाळेच्या भविष्यकालीन विकासाच्या दृष्टीने योग्य असते.
 अ) ई (E)
 ब) आय (I)
 क) एल (L)
 ड) एच (H)
- ५) शाळेमध्ये मानवी संबंध ——— प्रकारचे असावेत.
 अ) सकारात्मक
 ब) नकारात्मक
 क) हुकूमशाही
 ड) दंडात्मक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.**१०**

- अ) चांगल्या मानवी अंतर संबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) शालेय नोंदवह्या व अभिलेख यासंबंधी काळजी कशी घ्याल?

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) शैक्षणिक व्यवस्थापन म्हणजे काय? शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) मुख्याध्यापकाची भूमिका, जबाबदाऱ्या व कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) वर्ग व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) शिक्षणाचे अर्थशास्त्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) संस्थानिहाय नियोजनाची गरज.
- ड) शालेय वेळापत्रकाचे महत्त्व.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (BED2412)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) "It (Management) is multi - purpose organ that manages a business and manages managers, workers and Work" is stated _____.
 a) Prof- Dasgupta b) E.F.L. Brech
 c) S. Stanley Vance d) Peter Drucker
- 2) Secondary Education Act includes _____ code.
 a) 4 b) 8
 c) 16 d) 32
- 3) In general register _____ records are kept in detail.
 a) Teachers b) Student
 c) Head Masters d) All above
- 4) _____ type of School building has facilities for future development.
 a) E b) I
 c) L d) H
- 5) The human relationship in a school should be _____.
 a) Positive b) Negative
 c) Dictatorship d) Punitive

Q.2 Write short answers. 10

- a) Explain the importance of good interpersonal relationship.
- b) How will take care of school records and registers?

Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10

- a) What is mean by educational management? Explain the nature and type of educational management.
- b) Explain the role of the headmaster and state his various responsibilities and function.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a)** Explain the concept of classroom management.
- b)** Explain the concept of economics of education.
- c)** Need of Intuition Planning.
- d)** Importance of School timetable

Seat No.	
----------	--

Set **P**

बी.एड. (सत्र - IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Value Education (BED2413)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) मूल्ये आपल्या निर्णय प्रक्रियेवर याप्रमाणे प्रभाव पाडतात ——.
 - अ) त्यांचा निर्णय घेण्यावर कोणताही प्रभाव पडत नाही.
 - ब) ते आमच्या निवडी आणि कृतींचे मार्गदर्शन करतात.
 - क) ते विचार न करता आमचे निर्णय घेतात.
 - ड) ते केवळ जीवनातील प्रमुख निर्णयांवर प्रभाव टाकतात.
- २) खालीलपैकी —— मूल्य शिक्षणाचे मुख्य तत्व आहे.
 - अ) विविधतेचा आदर
 - ब) नैतिक आणि तात्विक मूल्यांचा प्रचार
 - क) गंभीर विचारांना प्रोत्साहन
 - ड) वरील सर्व
- ३) जीवनातील मूल्यांची प्राथमिक भूमिका —— आहे.
 - अ) आमच्या करिअरच्या निवडी निश्चित करण्यासाठी
 - ब) आमचे निर्णय आणि कृती मार्गदर्शन करण्यासाठी
 - क) आपल्या सामाजिक स्थितीवर प्रभाव टाकणे
 - ड) आमच्या नातेसंबंधांना हुकूम देणे
- ४) वैयक्तिक वाढ आणि विकासासाठी —— मूल्य आवश्यक आहे.
 - अ) आत्म-जागरूकता
 - ब) आत्मविश्वास
 - क) स्वयं-शिस्त
 - ड) वरील सर्व
- ५) आपल्या मूल्यांशी सुसंगत जीवन जगण्याचा परिणाम —— आहे.
 - अ) तणाव आणि चिंता वाढणे
 - ब) उद्देश आणि पूर्ततेची अधिक जाणीव
 - क) इतरांशी अधिक संघर्ष
 - ड) प्रेरणा आणि उत्पादकता कमी

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- अ) मूल्यांची संकल्पना विशद करा.
- ब) मूल्य शिक्षण संघर्ष निराकरणात कशी मदत करू शकते?
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) मूल्य शिक्षण म्हणजे काय? आधुनिक समाजात त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) मूल्यशिक्षण आणि चारित्र्य विकास यांच्यातील संबंधांवर चर्चा करा.
- प्र.४ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) लोकशाही मूल्य रुजवण्यासाठी उपक्रम
- ब) मूल्यशिक्षणात आदर्श म्हणून शिक्षकांची भूमिका काय आहे.
- क) मूल्य शिक्षणात पालकाच्या सहभागासाठी उपक्रम
- ड) मूल्यांच्या अंमलबजावणीतील आव्हाने

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Value Education (BED2413)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Values influence our decision-making process as _____.
 - a) They have no impact on decision-making
 - b) They guide our choices and actions
 - c) They dictate our decisions without consideration
 - d) They only influence major life decisions
- 2) Among the following _____ is a main principle of value education.
 - a) Respect for diversity
 - b) Promotion of moral and ethical values
 - c) Encouragement of critical thinking
 - d) All of the above
- 3) _____ is the primary role of values in life.
 - a) To determine our career choices
 - b) To guide our decisions and actions
 - c) To influence our social status
 - d) To dictate our relationships
- 4) _____ value is essential for personal growth and development.
 - a) Self-awareness
 - b) Self-confidence
 - c) Self-discipline
 - d) All of the above
- 5) _____ is the outcome of living a life aligned with our values.
 - a) Increased stress and anxiety
 - b) Greater sense of purpose and fulfilment
 - c) More conflict with others
 - d) Decreased motivation and productivity

Q.2 Write short answer the following question. 10

- a) State the concept of values.
- b) How can value education help in conflict resolution?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a)** What is value education? Explain its importance in modern society.
- b)** Discuss the relationship between value education and character development.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three) 15

- a)** Activities for inculcation of Democratic values
- b)** What is the role of teachers as role models in value education?
- c)** Activities to involve parents in value education
- d)** Challenges in implementing values

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (BED2414)

वार, दिनांक : मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) मार्गदर्शकाची ——— ही जबाबदारी आहे.
 अ) विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन ब) व्यवस्थापन
 क) संदर्भीय कार्य ड) वरील सर्व
- २) समुपदेशन प्रक्रियेचा ——— हा उद्गाता आहे.
 अ) जे. एम. ब्रेवर ब) ई. जी. विलियम्स
 क) गुड ड) यापैकी नाही
- ३) निर्देशित समुपदेशनाची ——— पायरी आहे.
 अ) विश्लेषण ब) संश्लेषण
 क) निदान ड) वरील सर्व
- ४) मानसशास्त्रीय समुपदेशनाचा सर्वप्रथम वापर ——— ने केला.
 अ) आर. डब्ल्यू. हाईट ब) डब्ल्यू बी. स्लायडर
 क) कार्ल रॉजर्स ड) यापैकी नाही
- ५) व्यावसायिक मार्गदर्शनात ——— ही शिक्षकाची भूमिका नाही.
 अ) नवीन माहिती देणे
 ब) व्यवसाय निवडण्यात मदत करणे
 क) मैत्री करणे
 ड) मार्गदर्शन करणे

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

- अ) मार्गदर्शनाचे स्वरूप व संकल्पना लिहा.
- ब) आजीवन अध्ययन व जीवनकौशल्ये म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) विशेष गरजा असणारी बालके म्हणजे काय? त्यांच्या समस्या व गरजा स्पष्ट करा.

किंवा

ब) समुपदेशन म्हणजे काय? व्यक्तिगत व समूह समुपदेशन स्पष्ट करा.

प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन)

१५

अ) मार्गदर्शनाची गरज व महत्व लिहा.

ब) वर्ग अध्ययनासाठी मार्गदर्शनाचे महत्व लिहा.

क) समुपदेशनात मुलाखतीचे महत्व लिहा.

ड) समुपदेशन पूर्वतयारीमध्ये वाचनाचे महत्व लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (BED2414)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) _____ is the responsibility of guide.
 - a) Evaluation of the students
 - b) Management
 - c) Reference work
 - d) All the above
- 2) Pioneer of the counseling process is _____.
 - a) J. M Bruner
 - b) E. G. Williams
 - c) Good
 - d) None of these
- 3) _____ is the step of Directive consoling
 - a) Analysis
 - b) Synthesis
 - c) Diagnosis
 - d) Above all
- 4) First time use of Psychological counselling _____.
 - a) R. W. Hights
 - b) W. B. Slleders
 - c) Carl Raggars
 - d) None of these
- 5) _____ is not the role of teachers in vocational guidance.
 - a) To give new information
 - b) To help to student for business
 - c) Make Friendship
 - d) Do give the guidance

Q.2 Answer the following questions. 10

- a) Write the concept and nature of guidance.
- b) What is meant by the skills and life long learning.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is meant by children with special needs? Explain the problems and needs of them.

OR

- b) What is meant by counseling? Explain the individual and Group Counseling.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**15**

- a)** Write the need and significance of the guidance.
- b)** Write the importance of Guidance for classroom learning.
- c)** Write the importance of interview in counseling.
- d)** Write the importance of Reading in the preparation of counseling.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (BED2415)

वार, दिनांक : मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा मुख्य उद्दीष्ट — हे आहे.
 - अ) शिक्षकांचे काम कमी करणे
 - ब) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया अधिक परिणामकारक आणि आनंददायी बनवणे
 - क) पारंपारिक शिक्षण पद्धती पूर्णपणे बंद करणे
 - ड) शाळांचे आधुनिक करणे
- २) — हे शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचे उदाहरण 'मूर्त' स्वरूपातील आहे.
 - अ) अनुदेशन प्रणाली
 - ब) अध्ययनाची उद्दिष्ट्ये
 - क) ओव्हरहेड प्रोजेक्टर
 - ड) अध्यापनाचे प्रतिमान
- ३) शैक्षणिक तंत्रज्ञानामुळे शिक्षकाची भूमिका — असते.
 - अ) शिक्षकाचे काम कमी होते.
 - ब) शिक्षकावरील कामाचा ताण वाढतो
 - क) शिक्षकाचे काम फक्त तांत्रिक साधने चालवणे इतकेच राहते.
 - ड) शिक्षक केवळ माहिती देणारा न राहता 'मार्गदर्शक' आणि 'सुलभकर्ता' बनतो.
- ४) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचे स्वरूप गतिशील आहे, कारण —
 - अ) ते फक्त विकसित देशांमध्ये वापरले जाते.
 - ब) ते खूप महाग आहे.
 - क) त्यात सतत नवीन शोध, सिद्धांत आणि साधनांची भर पडत असते.
 - ड) ते सरकारी धोरणांवर अवलंबून असते

- ५) 'प्रणाली उपागम' म्हणजे ——— होय.
- अ) केवळ संगणक प्रणालीचा वापर करणे
 - ब) शिक्षणातील प्रत्येक घटकाकडे स्वतंत्रपणे पाहणे
 - क) केवळ प्रशासकीय कामांसाठी तंत्रज्ञानाचा वापर करणे
 - ड) शिक्षणाला एक संपूर्ण प्रणाली मानून सर्व संबंधित घटकांचा एकत्रित विचार करणे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०
- १) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची गरज आणि महत्त्व.
 - २) शैक्षणिक तंत्रज्ञान शिक्षकांची आवश्यक वैशिष्ट्ये
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) प्रणाली उपागम म्हणजे काय? प्रणाली उपागमाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
किंवा
 - २) संप्रेषण म्हणजे काय? संप्रेषणाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) १५
- १) क्रमन्वित अध्ययन
 - २) दृक-श्राव्य साधने
 - ३) भाषा प्रयोगशाळेचा आराखडा आणि त्याचे महत्त्व
 - ४) बुद्धिमंथन

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (BED2415)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

05

- 1) The main objective of Educational Technology is to _____.
 - a) Reduce the teacher's work
 - b) Make the teaching-learning process more effective and enjoyable
 - c) Stop completely traditional teaching methods
 - d) Modernize the school
- 2) _____ is an example of Educational Technology in a 'tangible' form.
 - a) Instructional System
 - b) Objectives of learning
 - c) Overhead Projector
 - d) Model of Teaching
- 3) The teacher's role becomes _____ due to Educational Technology.
 - a) Reduction in teacher's work
 - b) The workload of the teacher increases
 - c) The teacher's job is limited to only operating technical tools
 - d) The teacher, instead of just being an information provider, becomes a 'guide' and 'facilitator'
- 4) The nature of Educational Technology is dynamic because _____.
 - a) It is used only in developed countries
 - b) It is very expensive
 - c) New discoveries, theories, and tools are constantly being added to it
 - d) It depends on government policies
- 5) 'System Approach' means _____.
 - a) Using only computer systems.
 - b) Looking at each component of education independently.
 - c) Using technology only for administrative tasks.
 - d) Considering education as a complete system and thinking about all related components collectively.

- Q.2 Answer the following questions in short. 10**
- a) Need and significance of Educational Technology
 - b) Essential characteristics of 'Educational Technology' teacher
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) What is system approach? Explain Steps of systems approach.
- OR**
- b) What is communication? Describe nature and scope of communication.
- Q.4 Write Short Notes. (Any Three) 15**
- a) Programmed learning.
 - b) Audio- visual aids.
 - c) Layout of language Laboratory and its importance
 - d) Brain storming

Set	P
-----	---

कमाल गुणः ४०

04

- 04

04

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) पर्यावरण शिक्षणाशी संबंधित तुम्ही कोणते सहशालेय उपक्रम आयोजित कराल?

किंवा

ब) वायू प्रदूषण म्हणजे काय? वायू प्रदूषणाची कारणे स्पष्ट करा

प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

१५

अ) जलप्रदूषणाची कारणे

ब) गंगाकृती योजना काय आहे?

क) पर्यावरण शिक्षणात प्रदर्शनाचे महत्त्व सांगा.

ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार (NEP2020) पर्यावरण शिक्षणाची मार्गदर्शक तत्वे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Environmental Education (BED2416)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Ozone gas exists in _____ layer.

a) Troposphere	b) Stratosphere
c) Mesosphere	d) Thermosphere
- 2) The term 'Environment' is derived from French word _____.

a) Environ	b) Environ
c) Inviron	d) Emoviron
- 3) Unit of intensity of earthquake is _____.

a) Kilogram	b) Second
c) Hertz	d) Richter
- 4) Awareness of environmental issues develops in secondary school children through _____.

a) Special course in environmental education	b) Latent course
c) General Awareness Program	d) All of the above
- 5) _____ teaching method is based on the principle from Specific to General.

a) Discussion	b) Problem solving
c) Demonstration	d) Lecture

Q.2 Answer the following questions.

a) Explain the Importance of Environmental Education.	05
b) Explain the Tiger project.	05

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Which Co- Curricular activities do you adopt for Environmental Education?
- b) What is the air pollution? Explain the reasons of air pollution.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a)** Write the reason of water pollution.
- b)** What is Ganga Action Plan?
- c)** State the importance of exhibition in Environmental Education.
- d)** Explain the Guideline for Environmental Education as per the National Education Policy 2020

Seat No.	
----------	--

Set P

बी.एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Curricular Area - A: Perspectives in Education

Gender, School and Society (19502401)

वार, दिनांक : मंगळवार, २८-१०-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) "संस्कृतीच्या मार्गाने सामाजिक जीवनाचे संघटन करण्यासाठी मानवाने निर्माण केलेली संस्था म्हणजे लिंगभाव होय", ही व्याख्या ---- यांची आहे.
 अ) ऍन ओकली
 ब) जॉन डब्ल्यू स्कॉट
 क) जुडीथ लॉर्बर
 ड) युरोपियन कमिशन
- २) ---- यांच्या मते 'समान संधी देऊन स्त्रियांचे व्यक्तिमत्व विकसित करणे हे महिला सबलीकरणासाठी अभिप्रेत आहे'.
 अ) एडवोकेट निर्मला सावंत प्रभावळकर
 ब) प्रा. मीनाक्षी मल्होत्रा
 क) मोसर
 ड) कबीर
- ३) ---- या संशोधकांनी स्त्री पुरुष मनोरचनेतील, दृष्टीकोनातील व वर्तणुकीतील भेद शोधून काढला.
 अ) मॅकोबी व जॅकलीन
 ब) हेनीग व जार्जिम
 क) केली आणि बिर्ने
 ड) यापैकी नाही
- ४) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (२००५) नुसार समानतेसाठीचे प्राथमिक साधन म्हणून ---- चा उपयोग केला पाहिजे.
 अ) नियतकालिके
 ब) शब्दकोश
 क) चरित्रे
 ड) पाठ्यपुस्तक
- ५) कलम ---- नुसार स्त्री व पुरुष दोघांना जीवनात पुरेसे द्रव्य बाळगण्याचा समान अधिकार व समान कामासाठी वेतनाची तरतूद आहे.
 अ) १४
 ब) १५
 क) ३९
 ड) ४२

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- अ) लिंग भेदभाव नष्ट करण्यासाठी एक जबाबदार शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते प्रभावी उपाय करू शकाल?
- ब) महिला व स्त्रियांच्या दृष्टीने कुटुंबातील लैंगिक छळाची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) लिंग पक्षपाताची क्षेत्रे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) मुलींच्या शिक्षणात येणाऱ्या अडथळ्यांची कारणे स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) लैंगिक छळ निवारण करणाऱ्या संस्था
- ब) भारतीय संविधानातील लैंगिक समानतेची संबंधित कलमे
- क) महिला सबलीकरणाची दर्शके
- ड) लिंग ओळख आणि सामाजिकरण

Seat No.	
-----------------	--

Set P

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Gender, School and Society (19502401)**

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) 'Gender is the institution created by human to organize their social life through the way of culture existed', this is the definition written by _____.
a) Ann Oakley
b) Joan W Scott
c) Judith Lorber
d) European Commission
- 2) According to _____ 'Developing the personality of women by providing equal opportunities is intended for women's empowerment'.
a) Adv. Nirmala Sawant Prabhawalkar
b) Prof. Meenakshi Malhotra
c) Moser
d) Kabeer
- 3) _____ are the researchers who discovered differences in the mindset, attitude and behavior of men and women.
a) Maccoby and Jacqueline
b) Hennig and Jardim
c) Kelly and Birney
d) None of these
- 4) According to National Curriculum Framework (NCF 2005) we must use _____ as one of the primary instrument of equality.
a) Periodicals
b) Dictionary
c) Biography
d) Textbook
- 5) According to article _____ both men and women have the same right to adequate means of livelihood and equal pay for equal work.
a) 14
b) 15
c) 39
d) 42

Q.2 Write Short answers. **10**

- What Effective measures can you, as the responsible teacher, take to eliminate gender discrimination?
- Explain the causes of sexual harassment in the family from the perspective of women and girls.

- Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**
- a) Explain the areas of gender bias with examples.
 - b) Explain the reasons for the obstacles to girl's education.

- Q.4 Write short notes. (Any Three)** **15**
- a) Organizations contributing to the prevention of sexual harassment.
 - b) Articles in Indian Constitution related to the gender equality.
 - c) Indicators of women's empowerment.
 - d) Gender identities and socialization practices

Set

P

बी.एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (19502402)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ज्या गोष्टी पाहिलेल्या नाहीत, पण सत्य आहेत अशा गोष्टी विषयीची आशा म्हणजे ——— होय.
अ) कल्पना
ब) तर्क
क) विश्वास
ड) यापैकी नाही
- २) पुढील पैकी ——— हे स्पष्ट व निश्चितपणे दाखवता येते.
अ) ज्ञान
ब) अभिवृत्ती
क) कौशल्य
ड) माहिती
- ३) ——— म्हणजे एखाद्या विशिष्ट विषयावरील वेबसाईट किंवा इलेक्ट्रॉनिक्स कामाची यादी जी लेख लिहिणाऱ्या व्यक्तीने वापरली आहे.
अ) Bibliography
ब) Reference book
क) Webliography
ड) यापैकी नाही
- ४) मुलोटोगी शिक्षण योजना ही योजना ——— या भारतीय शिक्षण तज्ज्ञाने मांडली.
अ) जे. कृष्णमूर्ती
ब) रविंद्रनाथ टागोर
क) यापैकी नाही
ड) महात्मा गांधी
- ५) ——— यांनी “Kingdom of Happiness” हा ग्रंथ लिहिला.
अ) डॉ. आंबेडकर
ब) जे. कृष्णमूर्ती
क) रविंद्रनाथ टागोर
ड) अँनी बेंझट

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

20

- अ) अध्यापन व प्रशिक्षण यामधील फरक स्पष्ट करा.
ब) अध्यापन म्हणजे काय? अध्यापनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीयत्वाची भावना रुजविण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते उपक्रम राबवाल?
- ब) अभ्यासक्रमाची संकल्पना, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
-
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) ज्ञान व कौशल्य यातील फरक
- ब) राष्ट्रीयत्वाची संकल्पना
- अ) अभ्यासक्रमाचे प्रकार
- ब) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य

Seat No.	
----------	--

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Knowledge and Curriculum - Part II (19502402)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) 'Things not seen, but true' for this we called as _____.
a) Imagination b) Belief
c) Logic d) None of these
- 2) _____ Can be shown by clearly and definitely in the following.
a) Knowledge b) Attitude
c) Skill d) Information
- 3) _____ Means a list of Websites or electronic work on a particular Subject used by the person writing the Article?
a) Bibliography b) Reference book
c) Webliography d) None of these
- 4) The concept of 'Mulodyogi shikshan Yojana' is presented by _____ educationalist.
a) J. Krishnamurti b) Rabindranath Tagore
c) None of these d) Mahatma Gandhi
- 5) _____ Wrote the book of 'Kingdom of Happiness'.
a) Dr. Ambedkar b) J. Krishnamurthy
c) Rabindranath Tagore d) Anne Besent

Q.2 Short answer the following question. 10

- Differences between Teaching and Training.
- What is meant by Teaching? Explain the types of Teaching.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- As a teacher what activities will you implement to inculcate the Sense of nationalism among the Students?
- Explain the Concept, nature and characteristics of Curriculum.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a)** Explain the difference between 'knowledge and skill'.
- b)** Concept of nationalism
- c)** Types of Curriculum
- d)** International Understanding

Set

P

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Creating an Inclusive School (19502403)

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) समावेशित शाळेत टेपरेकार्डर् चा वापर ——— मुलासाठी आवश्यक आहे.
अ) श्रवणदोष ब) बौद्धिक अक्षम
क) दृष्टीदोष ड) शारीरिक अक्षम
- २) ——— बालकाचा वर्ग तळमजल्यावर असावा.
अ) श्रवणदोष ब) बौद्धिक अक्षम
क) दृष्टीदोष ड) शारीरिक अक्षम
- ३) ——— सर्व अक्षम बालकांना मुख्य प्रवाहातील शाळांमध्ये आणण्याची शिफारस केली.
अ) शिक्षण हक्क अधिनियम ब) भारतीय शिक्षण आयोग
क) मानवी हक्क जाहीरनामा ड) १९८६ चा राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण
- ४) गणितीय दोष म्हणजे ——— होय.
अ) डिसलेक्सिया ब) डिसकॅलकुलिया
क) अवबोध ड) डिसग्राफीया
- ५) समावेशित शाळेतील कर्णबधिर मुलांसाठी ——— तज्ज्ञांची गरज असते.
अ) मानसोपचार ब) ऑक्युपेशनल
क) वाचा विचार ड) मेंदू तज्ञ

१०

- अ) सर्वसमावेशक शाळांची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) समावेशक शाळामधील विशेष गरजा असणाऱ्या मुलांसाठी मूल्यमापन पद्धत स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) सर्वसमावेशक शाळांसाठी शिफारशी व कायदे याबाबत शायकीय धोरण स्पष्ट करा.
- ब) सर्वसमावेशक शाळांची वैशिष्ट्ये व भौतिक सुविधा स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) सर्वसमावेशक शाळांतील अडथळे स्पष्ट करा.
- ब) सर्वसमावेशक शाळांसाठी RTE- २००९ च्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- क) सर्वसमावेशक शाळांतील आव्हाने स्पष्ट करा.
- ड) दृष्टिदोष विद्यार्थ्यांची वैशिष्ट्ये व अनुदेशनात्मक कार्यनीती स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - A: Perspectives in Education
Creating an Inclusive School (19502403)**

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative.

05

- 1) For _____ students Cassette Recorder is more useful.
 - a) Hearing impaired
 - b) Intellectual Disable
 - c) Visual impaired
 - d) Physical Disable
- 2) Classrooms of _____ students must be at ground floor.
 - a) Hearing impaired
 - b) Intellectual Disable
 - c) Visual impaired
 - d) Physical Disable
- 3) Every child has to admit in main stream school. This recommendation is of _____.
 - a) RTE Act
 - b) Indian Education Commission
 - c) Human right commission
 - d) 1986 National Education Policy
- 4) Mathematical defects mean _____.
 - a) Dyslexia
 - b) Dyscalculia
 - c) Perception
 - d) Dysgraphia
- 5) In inclusive school _____ is essential for hearing impaired student.
 - a) Psychologist
 - b) Eye specialist
 - c) Reading disorder specialist
 - d) Brain specialist

Q.2 Write answer of the following questions.

10

- a) Explain the need and importance of inclusive schools.
- b) Explain the evaluation method for special children in inclusive school.

Q.3 Answer the following questions. (Any One)

10

- a) Explain the policies of government recommendations and laws for inclusive schools.
- b) Explain the characteristics and infrastructural facilities in inclusive school.

Q.4 Write short answers. (Any Three)**15**

- a)** Explain the barriers of inclusive school.
- b)** Explain the recommendation of RTE-2009 for inclusive school.
- c)** Explain the challenges of inclusive school.
- d)** Explain the characteristics and instructional strategies for visual impairment student.

Set

P

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (19502412)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) खालीलपैकी ——— हा शाळेचा कर्णधार असतो.
अ) व्यवस्थापक
क) मुख्याध्यापक
ब) प्रशासक
ड) शिक्षणाधिकारी
- २) ——— हा माध्यमिक शाळेचा आरसा आहे.
अ) जनरल रजिस्टर
क) शालेय वेळापत्रक
ब) शालेय इमारत
ड) शालेय बाग
- ३) सेवा पुस्तकामध्ये ——— च्या सविस्तर नोंदी ठेवल्या जातात.
अ) शिक्षक
क) पालक
ब) विद्यार्थी
ड) वरील सर्व
- ४) शाळेमध्ये मानवी संबंध ——— प्रकारचे असावेत.
अ) सकारात्मक
क) तटस्थ
ब) नकारात्मक
ड) वरील सर्व
- ५) संस्थानिहाय नियोजन ——— शी संबंधीत आहे.
अ) शिक्षण खाते
क) सर्व शिक्षण संस्थांशी
ब) विशिष्ट शाळेशी
ड) वरील सर्व

20

- अ) शाळेच्या विविध भौतिक सुविधा स्पष्ट करा.
ब) वर्ग व्यवस्थापनातील समस्या स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची संकल्पना सांगून शैक्षणिक व्यवस्थापनाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) मुख्याध्यापकाची भूमिका, जबाबदाऱ्या व कार्य स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) संस्थानिहाय नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) शालेय वेळापत्रकाचे महत्त्व
- क) चांगल्या मानवी अंतर संबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) माध्यमिक शाळा संहिता

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Management (19502412)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose correct alternative. 05

- 1) The following _____ is the captain of School.
 - a) Manager
 - b) Administrator
 - c) Head Master
 - d) Education Officer
- 2) _____ is the mirror of the secondary School.
 - a) General register
 - b) School building
 - c) School timetable
 - d) School Garden
- 3) In service book _____ records are kept in detail.
 - a) Teachers
 - b) Student
 - c) Parents
 - d) All above
- 4) The human relationship in a school should be _____.
 - a) Positive
 - b) Negative
 - c) Neutral
 - d) All above
- 5) Institutional planning is related to _____.
 - a) Educational Department
 - b) Specific School
 - c) All Educational Institutes
 - d) All above

Q.2 Write short answer. 10

- a) Explain the various physical facilities of the school.
- b) Explain the problems of classroom management.

Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10

- a) Explain the concept of the educational management, state the need and importance of the educational management.
- b) Explain the role of the headmaster and state his various responsibilities and function.

Q.4 Write short notes. (Any Three)**15**

- a) Write the steps of Institutional Planning.
- b) Importance of the school timetable.
- c) Explain the importance of good interpersonal relationship.
- d) Secondary School Code.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Value Education (19502413)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) प्रभावी नेतृत्वासाठी ——— मूल्य आवश्यक आहे.
 - अ) अखंडता
 - ब) सहानुभूती
 - क) आत्मविश्वास
 - ड) वरील सर्व
- २) मूल्यशिक्षण ——— प्रकारे सामाजिक एकात्मता वाढवू शकते.
 - अ) सहानुभूती आणि समजूतदारपणा वाढवून
 - ब) नैतिक मूल्यांकडे दुर्लक्ष करून
 - क) केवळ शैक्षणिक कामगिरीवर लक्ष केंद्रित करून
 - ड) नैतिक मूल्ये इतरांना सांगून
- ३) मूल्यशिक्षणाचा ——— परिणाम होतो.
 - अ) हे व्यक्तिवादाला प्रोत्साहन देते
 - ब) हे सामाजिक जबाबदारीला प्रोत्साहन देते
 - क) हे नैतिक मूल्यांकडे दुर्लक्ष करते
 - ड) हे केवळ आर्थिक वाढीवर लक्ष केंद्रित करते
- ४) शिक्षक वर्गात मूल्यशिक्षणाचा प्रचार ——— करू शकतात.
 - अ) केवळ शैक्षणिक सामग्रीवर लक्ष केंद्रित करून
 - ब) नैतिक समस्यांकडे दुर्लक्ष करून
 - क) नैतिक मूल्यांचे मॉडेलिंग करून
 - ड) विद्यार्थ्यांना नैतिक मूल्ये शिकवून
- ५) मूल्यशिक्षणाचा ——— फायदा आहे.
 - अ) सुधारित शैक्षणिक कामगिरी
 - ब) सहानुभूती आणि करुणा वाढली
 - क) उत्तम सामाजिक कौशल्ये
 - ड) वरील सर्व

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. १०
- अ) धार्मिक मूल्य रुजवण्यासाठी उपक्रम सुचवा.
 ब) मूल्य शिक्षणात कुटुंबाची भूमिका विषद करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) व्यक्ति आणि समाजासाठी मूल्यशिक्षणाचे काय फायदे आहेत?
 ब) मूल्यशिक्षणाची अंमलबजावणी करताना काही आव्हाने कोणती आहेत आणि ती कशी हाताळली जाऊ शकतात?
- प्र.४ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) मूल्यांचे स्त्रोत.
 ब) मूल्यशिक्षणात पालकांची भूमिका.
 क) माध्यमिक शालेय अभ्यासक्रमात मूल्य शिक्षणाची गरज.
 ड) मूल्यशिक्षण निर्णय घेण्यास कशी मदत करू शकते?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Value Education (19502413)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Right side number indicates marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Effective leadership requires _____ values.
 - a) Integrity
 - b) Empathy
 - c) Self-confidence
 - d) All of these
- 2) Value education can enhance social integration _____.
 - a) By promoting empathy and understanding
 - b) By ignoring moral and ethical values
 - c) By focusing solely on academic achievement
 - d) By dictating moral values to others
- 3) Value education results in _____.
 - a) It encourages individualism
 - b) It promotes social responsibility
 - c) It ignores moral and ethical values
 - d) It focuses solely on economic growth
- 4) Teachers can promote value education in the classroom by _____.
 - a) Focusing solely on academic content
 - b) Ignoring moral and ethical issues
 - c) Modeling moral and ethical values
 - d) Dictating moral values to students
- 5) _____ is a advantage of value education?
 - a) Improved academic performance
 - b) Increased empathy and compassion
 - c) Better social skills
 - d) All of the above

Q.2 Answer the following question. 10

- a) Suggest the activities for inculcation of Religious Values.
- b) State the role of family in value education.

Q.3 Answer the following question. (Any One)**10**

- a) What are the benefits of value education for individuals and society?
- b) What are some challenges in implementing value education, and how can they be addressed?

Q.4 Write short notes on. (Any Three)**15**

- a) Sources of values.
- b) Role of parents in value education.
- c) Need of value education in secondary school curriculum.
- d) How can value education help in decision-making?

Set

P

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (19502414)

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) खालीलपैकी कोणता एक विशिष्ट बालकांच्या वर्गीकरणाचा आधार नाही?
अ) वय
क) अपंगत्व
ब) बुद्धिमत्ता
ड) भावनात्मक घटक
- २) निर्देशित समुपदेशनात ——— पायऱ्या असतात.
अ) चार
क) आठ
ब) पाच
ड) तीन
- ३) खालीलपैकी कोणते एक समुपदेशकाचे वैशिष्ट्य नसते.
अ) विषयाचे सखोल ज्ञान
क) समोपदेश्याबद्दल पूर्वाग्रह
ब) समोपदेश्याबद्दल आत्मीयता
ड) समुपदेशकाचा अनुभव
- ४) जागतिक आरोग्य संघटनेने ——— जीवन कौशल्ये सुचवली आहेत.
अ) १५
क) ८
ब) २०
ड) १०
- ५) कोणत्या कलमानुसार मार्गदर्शन मिळविणे हा ४ ते १४ वयातील मुलांचा अधिकार आहे?
अ) कलम ६३
क) कलम ४५
ब) कलम ६५
ड) यापैकी नाही

१०

- १) वैयक्तिक व सामूहिक मार्गदर्शनातील फरक स्पष्ट करा.
- २) विशिष्ट बालकांसाठी मार्गदर्शनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) माध्यमिक स्तरावर व्यावसायिक शिक्षणात मार्गदर्शनाचे महत्व व गरज याची चर्चा करा.
- ब) समुपदेशन पूर्व तयारीचे वर्णन करून त्याची गरज व महत्व लिहा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक
 - २) अनिर्देशित समुपदेशनाची वैशिष्ट्ये
 - ३) मार्गदर्शन प्रक्रियेतील अडथळे
 - ४) विशिष्ट बालकांसाठी मार्गदर्शनाचे महत्व

Seat No.	
----------	--

Set

P

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Guidance and Counseling (19502414)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) _____ is not a criterion of classification of the special children.

a) Age	b) Intelligence
c) Disability	d) Emotional factor
- 2) There are _____ steps in are in directive counseling.

a) Four	b) Five
c) Eight	d) Three
- 3) _____ is not a characteristic of counselor.

a) Deep knowledge	b) Intimacy about counselee
c) Prejudice against counselee	d) Experience of counselor
- 4) Word Health Organization had suggested _____ life skills.

a) 15	b) 20
c) 8	d) 10
- 5) Under which section guidance is right of every child between ages of 6 to 14?

a) Article 63	b) Article 65
c) Article 45	d) None of these

Q.2 Answer the following question in brief. 10

- a) Explain the difference between individual and collective guidance.
- b) Explain the importance of guidance for specific children.

Q.3 Answer the following question in details. (Any One) 10

- a) Discuss the importance and need for guidance in vocational education at the secondary level.
- b) Describe the need and importance of pre-counseling preparation.

Q.4 Write Short Notes. (Any Three)

15

- a)** The factors affecting the counseling process
- b)** Features of non-directive counseling
- c)** Obstacles in the guidance process
- d)** Importance of guidance for specific children

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (19502415)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०५

- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचे — हे उद्दिष्ट आहे.
 अ) अध्यापन परिणामकारक करणे ब) अध्ययनाची गुणवत्ता वाढवणे
 क) अपेक्षित ध्येय साध्य करणे ड) वरील सर्व
- २) मानवी अध्ययन प्रक्रिया सुधारण्यासाठी प्रणाली तंत्रे आणि साधने यांचा विकास उपयोग आणि मूल्यमापन म्हणजे शैक्षणिक तंत्रज्ञान होय अशी व्याख्या — यांनी केली.
 अ) डॅनियल गोलमन
 ब) थोर्नोडाइक
 क) Council of Educational Technology UK
 ड) कोणीही नाही
- ३) परस्परावलंबी व — घटकांचा समुच्चय म्हणजे प्रणाली होय.
 अ) परस्पर संबंधित ब) वेगवेगळ्या
 क) स्वावलंबी ड) स्वतंत्र
- ४) स्मार्ट बोर्ड हे — शैक्षणिक साधन आहे.
 अ) दृक ब) श्राव्य
 क) दृकश्राव्य ड) कोणतेही नाही
- ५) खालीलपैकी — हे संवाद साधण्याचे उदाहरण आहे.
 अ) चॅट ब) ई मेल
 क) टेलिकॉन्फरन्सिंग ड) सर्व

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. १०
- अ) भाषा प्रयोगशाळा
ब) मोफत आणि स्वस्त शैक्षणिक साधने
- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १०
- अ) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय? एक शिक्षक म्हणून तुम्ही याचा कसा उपयोग कराल?
ब) प्रणाली उपागम म्हणजे काय सांगून त्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची व्याप्ती
ब) आधुनिक शैक्षणिक साधने
क) अनुदेशन प्रणाली
ड) संप्रेषण चक्र

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Educational Technology (19502415)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) The objective of educational technology is to _____.
 a) Do effective teaching b) Increase the quality of learning
 c) Achieve the expected goals d) All of the above
- 2) The development, application, and evaluation of systems, techniques, and aids to improve the process of human learning" is the definition of educational technology given by _____.
 a) Daniel Goleman
 b) Thorndike
 c) Council of Educational Technology UK
 d) None of the above
- 3) A system is a collection of interdependent and _____ components.
 a) Interrelated b) Different
 c) Self-reliant d) None of the above
- 4) A smart board is _____ educational aid.
 a) Visual b) Auditory
 c) Audio-visual d) None of the above
- 5) From the following _____ is an example of communication?
 a) Chat b) Email
 c) Teleconferencing d) All of the above

Q.2 Write short answers. 10

- a) Language laboratory
- b) Free and inexpensive educational aids.

Q.3 Write detailed answer of the following. (Any One) 10

- a) What is educational technology? As a teacher, how will you use it?
- b) What is the systems approach? Explain its steps.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a)** Scope of educational technology
- b)** Modern educational tools
- c)** Instructional system
- d)** Communication cycle

Seat No.	
-----------------	--

बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: ऑक्टोबर / नोव्हेंबर – २०२५
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Environmental Education (19502416)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) शिक्षक स्थानिक समुदायाशी ——— व पर्यावरण मोहिमांद्वारे संवाद साधू शकतात.
अ) शिक्षा
ब) जाणीव जागृती मोहिम
क) स्वाध्याय
ड) परीक्षा
- २) पुरर्चक्रिकरण व पुनर्वापर केल्यामुळे ——— कचरा कमी करता येतो.
अ) ध्वनी
ब) प्लास्टिक
क) रासायनिक
ड) औद्योगिक
- ३) जल प्रदुषणामुळे ——— व टायफाईड यासारखे रोग होतात.
अ) कॅन्सर
ब) मलेरिया
क) कॉलरा
ड) खोकला
- ४) माध्यमिक स्तरावरील पर्यावरण शिक्षणात ——— आधारित शिक्षण असावे.
अ) स्मृती
ब) पाठ्यपुस्तक
क) ऑनलाईन
ड) कृती
- ५) अपिका आंदोलन ——— मधील पश्चिम घाटात सुरु झाले होते.
अ) कर्नाटक
ब) महाराष्ट्र
क) केरळ
ड) तामिळनाडू

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या.

20

- अ) त्सुनामी व भुस्खलन या आपत्तीचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
ब) ध्वनी प्रदुषणाचे मानवी आरोग्यावरील परिणाम सांगून त्यावरील उपाययोजना सूचवा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही एक) १०
- अ) विविध पर्यावरणीय समस्या कोणत्या ते सांगा. आम्हाला पर्जन्य व ओझोन थराचा क्षय या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) पर्यावरण शिक्षणाचा अर्थ सांगा. पर्यावरण शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगून शिक्षकाची पर्यावरण शिक्षणातील भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) वन्यजीव संरक्षण कायदा (१९७२)
- ब) पर्यावरण समस्यांवरील उपाययोजना सुचवा
- क) पर्यावरण शिक्षणासाठीची प्रकल्प पद्धती
- ड) पर्यावरण शिक्षणाची व्याप्ती

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
October/November - 2025
Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies
Environmental Education (19502416)**

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05

- 1) Teachers can engage local communities through _____ and eco-campaigns.

a) Punishment	b) Awareness Drives
c) Tuitions	d) Exams.
- 2) Recycling and reuse are effective ways to reduce _____ waste.

a) Noise	b) Plastic
c) Chemical	d) Industrial
- 3) Water pollution leads to diseases like _____ and typhoid.

a) Cancer	b) Malaria
c) Cholera	d) Cough
- 4) Environmental Education at secondary level should involve _____ based learning.

a) Memory	b) Textbook
c) Online	d) Activity
- 5) The Apiko movement was started in the western ghats of _____.

a) Karnataka	b) Maharashtra
c) Kerala	d) Tamil Nadu

Q.2 Write short answers. 10

- a) Explain the disaster management of Tsunami and landslides disaster.
- b) State the noise pollution effects on human health and suggests remedies.

Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10

- a) What are the environmental issues? Explain the Acid rain and ozone layer depletion issues in detail.
- b) State the meaning of Environmental Education. State the Characteristics of Environmental Teacher and explain role of Teacher in Environmental Education.

Q.4 Write short notes. (Any Three)

15

- a)** The wild life protection act (1972).
- b)** Suggest Remedial measures of environmental problems.
- c)** Project Method for Environmental Education.
- d)** Scope of Environmental Education.